ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

- 930 -

187102

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

ΤΟΥ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΛΙΒΑΔΑ

ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΙ

ΠΑΡΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ.

Υπὸ

Π. ΛΙΒΑΔΑ.

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ
1927

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ·

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Η ΗΧΩ».

1879.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ/ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
Α1. 52 Φ9.0015

Ὅτε πέρυσι ἐδημοσίευσα τὸ πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον Ὑπόμνημα τοῦ μακαρίτου πατρός μου, ὑπεσχέθην ὅτι θὰ ἐξακολουθήσω τὴν δημοσίευσιν παραπλησίων καὶ σπουδαιοτέρων ἐγγράφων. Εἰς τοῦτο μὲ παρεκίνησαν εὐνόητοι λόγοι καὶ πρὸ πάντων πολλοὶ καὶ ἀξιοσέβαστοι πολῖται, ἀληθεῖς φίλοι τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἀντὶ ἐγγράφων καὶ γεγονότων ἀφορώντων ἀμέσως τὸ μακρὸν πολιτικὸν στάδιον, ὅπερ διήνυσεν ἐν ἀγωνίαις καὶ μόχθοις ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ἀναγκάζομαι νὰ στραφῶ αὖθις εἰς τὸ ἐκ τῶν πολιτικῶν τούτων ἀγώνων προκύψαν αὐτῷ ἐξαγόμενον. Τὸ ἐξαγόμενον τοῦτο λυπηρὸν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εἶναι ἡ πρὸς τηλικαύτας θυσίας ἀπρεπὴς διαγωγὴ τῆς Κυβερνήσεως, ἀντιθέτως πρὸς τὰς συστάσεις καὶ τὰ περιφανῆ τεκμήρια τιμῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἐκ μέρους τῆς δημοσίας γνώμης ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, τεκμήρια τῶν ὁποίων ἀψευδὴς ἔλεγχος πρόκεινται τὰ κατωτέρω ἔγγραφα καὶ διατριβαί. Λέγω λυπηρὸν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν διότι ἡ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἄσπλαγχνος ἐγκατάλειψις ἀνδρῶν, οἵτινες παντοῖα ὑπέστησαν καὶ ἐμόχθησαν ὑπὲρ τοῦ θριάμβου μιᾶς Ἐθνικῆς Ἰδέας, ἀποδεικνύει ὅτι οἱ παρ' ἡμῖν πολιτευόμενοι στεροῦνται παντὸς εὐγενοῦς καὶ πατριωτικοῦ αἰσθήματος, πάσης μεγαλοφροσύνης καὶ παντὸς πόθου προαγωγῆς τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, καὶ διότι εἶναι ἀποθαῤῥυντικὸν παράδειγμα εἰς τοὺς διακαῶς ὀργῶντας πρὸς ἐπιτέλεσιν γενναίων καὶ κοινωφελῶν πράξεων καὶ ἔργων.

Ἀλλ' ὅ,τι μάλιστα ἀποτελεῖ τὴν ἀπελπιστικὴν ὄψιν τῆς περιστάσεως ταύτης εἶναι ἡ ἄκαμπτος ἐπιμονὴ τῆς κυβερνήσεως, πεισμόνως ἀρνουμένης εἰς τὸ νὰ ἀποδώσῃ δικαιοσύνην καὶ νὰ ἀμείψῃ ἐν εὐλόγῳ μέτρῳ οἰκογένειαν τὰ πάντα ἀπολέ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

σασαν ἐν ἀγῶνι ἐθνικῷ. Εἰς μάτην αὐτὸς ὁ Λιβαδᾶς, γέρων ἀγωνιστής, σμικρὸν πρὶν ἢ κοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον προσήρχετο εἰς τὰς ἀνωτάτας ἀρχὰς λιμώττων καὶ κεκυφὼς ἐκ τῶν βασάνων, καὶ ἐζήτει, δίκην ἐπαίτου, δικαιοσύνην καὶ ἀνταπόδοσιν! Ἀντὶ πάσης ἀνακουφίσεως τῶν δεινῶν του ἐλάμβανεν ἢ σκληρὰς ἀπαντήσεις, σπαραττούσας πᾶσαν καρδίαν, ἢ τὰς συνήθεις παρηγορίας καὶ τὰς ψευδεῖς ὑποσχέσεις, δι' ὧν ἀποπέμπομεν τοὺς κοινοὺς ἐπαίτας. Καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἀποθνήσκων κατέλιπε τὴν πολυμελῆ οἰκογένειαν, ἵνα συνεχίσῃ τὸν πικρότερον τῶν ἀγώνων. Καὶ ἀληθῶς, εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις ἀγωνίαν πικροτέραν ἢ νὰ παλαίῃ πρὸς τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἐθυσίασεν ἑαυτὸν καὶ περιουσίαν, ἐγκατέλειψε τέκνα καὶ συμφέροντα οἰκογενείας χάριν τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας; Ἐνόσῳ ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας διατελεῖ ἀκμαῖος, αὐτὸς οὗτος συντηρεῖ καὶ κρατύνει τοὺς προμάχους, ἀντλοῦντας δύναμιν καὶ θάῤῥος ἀπροσμάχητον ἐξ αὐτῆς τῆς ἰδέας, ἣν ὑπηρετοῦσι. Ἀλλ' ἀφοῦ θριαμβεύσῃ ὁ ἀγών, καθῆκον ἱερὸν ἔχει ἡ πολιτεία προπάντων νὰ περιθάλπῃ καὶ ἀνακουφίζει τὴν ἀλγεινὴν θέσιν τῶν λειψάνων τοῦ ἀγῶνος. Πρὸ τῶν ἐθνῶν εἶναι πάντοτε ἀνοικτὸν τὸ στάδιον, ἀλλ' ὁσάκις ταῦτα ἀρνοῦνται τὸν στέφανον καὶ τὴν στοργὴν των εἰς τοὺς γενναίους πρωταγωνιστάς, καταλαμβάνουσι τὸ ἔδαφος χωλοὶ καὶ τυφλοὶ κωλύοντες πᾶσαν περαιτέρω σταδιοδρομίαν.

Ἄρα γε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔδειξε τοιαύτην ἀγνωμοσύνην καὶ πρὸς τὸν Λειβαδᾶ, ἀθλήσαντα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἑνὸς τῶν τμημάτων του; οὐχί. Τὸ ἔθνος ἐτεκμηρίωσε τὰ πρὸς αὐτὸν εὐμενῆ αἰσθήματά του διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων τρόπων. Ἡ ἰδιαιτέρα πατρίς του ἑπτάκις ἐξελέξατο αὐτὸν ἀντιπρόσωπόν της, τὴν δὲ στοργὴν καὶ τὸ πένθος, ὅπερ ᾐσθάνθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἐξεδήλωσε, δημοτελῶς κηδεύσασα τὸν νεκρόν του διὰ τιμῶν καὶ τρόπου ἀληθῶς ἐπιβάλλοντος καὶ συγκινητικοῦ. Τὸ πένθος συνεμερίσθησαν καὶ ἐξεδήλωσαν καὶ ἄλλαι πόλεις, διοργανίσασαι μνημόσυνα ὑπὲρ αὐτοῦ. Σύλλογοι καὶ δη-

μοσιογραφία ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ ἔπλεξαν ἐναμίλλως καὶ ἀλληλοδιαδόχως τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ. Ἡ ἐφημεριδογραφία ἰδίως ὑπέμνησε καὶ αὖθις πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὰ καθήκοντα αὐτῆς πρὸς τὴν ἀπορφανισθεῖσαν οἰκογένειαν. Καὶ ἡ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ διακοινώσῃ αὐτῇ τὴν λύπην της καὶ νὰ διατάξῃ τὴν τοπικὴν ἀρχήν, ἵνα ἀπονεμηθῶσιν αἱ προσήκουσαι τιμαὶ εἰς σῶμα, ὅπερ ἡ ὀργὴ ξένου δεσπότου συνήθιζε νὰ ἐκσφενδονίζῃ ἀπὸ τοῦ σκοπέλου εἰς τὸν βράχον καὶ ἀπὸ τῆς εἱρκτῆς εἰς τὰ δεσμά, διότι ἐνέκλειε ψυχὴν καρτερικὴν ὁμόσασαν τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Ὁ Πρόεδρος τῆς τότε Κυβερνήσεως, ὁ καὶ νῦν πρωθυπουργός, παρεμύθει τὴν τεθλιμμένην οἰκογένειαν ὑποσχόμενος ὅτι ἡ Κυβέρνησις θέτει αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν της ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης. Καὶ ἐν τούτοις ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης χρονολογεῖται νέα ἐποχὴ συμφορῶν διὰ τὴν οἰκογένειαν. Βεβαίως αὕτη εὐγνωμονεῖ πρὸς πάντας καὶ ὁμολογεῖ χάριν εἰς τὸν κύρ. Κουμουνδοῦρον. Οὐδὲ θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἠθέλησε νὰ παίξῃ μὲ τὴν ἱερωτέραν στιγμὴν εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ εὑρεθῇ μία δύσμοιρος οἰκογένεια. Ἀληθὲς ὅμως εἶναι ὅτι ἕως τώρα ἐδείχθη ὄχι μόνον ἐπιλήσμων τῶν ὑποσχέσεών του, ἀλλὰ καὶ ἀνάλγητος πρὸς τὰς ἐπικλήσεις αὐτῆς τῆς οἰκογενείας, πρὸς τὴν ἔντονον φωνὴν τοῦ ἀνεξαρτήτου τύπου, καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος πικρὰς παρατηρήσεις διαπρεπόντων βουλευτῶν.

Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις προσκαλουμένη εἰς τὸ νὰ ἀποδώσῃ δικαιοσύνην εἰς οἰκογένειαν ἀναξιοπαθοῦσαν, μήπως νομίζει ὅτι καλεῖται εἰς πρᾶξιν χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἡγεμονικῆς ἐλευθεριότητος; ὄχι. Ἡ κυβέρνησις προσκαλεῖται νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκόν της καὶ νὰ ἐνεργοποιήσῃ ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς ὑπὲρ τοῦ Λειβαδᾶ, ἀπόφασιν ἐκδοθεῖσαν παμψηφεί, καὶ τὴν ὁποίαν δυστροπήσασα ἔκτοτε νὰ ἐκτελέσῃ κατέστη ἀναγκαίως ὑπόλογος οὐχὶ μόνον ἀπέναντι τῆς Βουλῆς ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῶν ἀστυκῶν δικαστηρίων. Τῷ ὄντι, ἀφοῦ ἤδη ἡ Βουλὴ ἀναγνωρίζουσα τὰς ἐθελοθυσίας καὶ ἐκτιμῶσα προσηκόντως τοὺς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἀγῶνας τοῦ Λειβαδᾶ, ὡμολόγησεν ὅτι δικαιοῦται νὰ λάβῃ τὴν ἀνήκουσαν σύνταξιν, καὶ ἀφοῦ συνέστησεν εἰς τὴν κυβέρνησιν νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν Βουλὴν νόμον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, διατὶ ἡ κυβέρνησις περιφρονεῖ τὴν ἀπόφασιν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος; Διατὶ ἐπιμένει εἰς τὸ νὰ ζημιῇ παραλόγως τὴν δικαιωθεῖσαν οἰκογένειαν καὶ ἀμειλίκτως νὰ ἐπαυξάνῃ τὰ δεινά της; Ἐν τῇ ἀδικίᾳ ταύτῃ σύμπτωμα χαρακτηριστικώτατον τῆς καταστάσεώς μας εἶναι ὅτι ὁ κ. Κουμουνδοῦρος ὡς πρωθυπουργὸς προσκαλεῖται νὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖνο ἀκριβῶς, ὅπερ αὐτὸς οὗτος ἐπρότεινεν ὡς Βουλευτής, καὶ ἡ βουλὴ παρεδέχθη ὁμοφωνούντων τῶν συμπολιτευομένων καὶ ἀντιπολιτευομένων.

Ἡ ἐν λόγῳ ἀπόφασις τῆς Βουλῆς κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς 101 συνεδριάσεως τῆς 8 Ἰαννουαρίου 1866 ἔχει ὡς ἕπεται.

Κουμουνδοῦρος. « Κύριε Πρόεδρε. Μεταξὺ ἡμῶν ὑπάρχει εἷς ἄνθρωπος εἰς τὸ ἔσχατον πτωχός, καὶ ἡ πτωχία του κάμνει τιμὴν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν Πατρίδα του, διὰ τοῦτο δημοσίᾳ τὴν ἀνακηρύττω, διότι, ἐπαναλαμβάνω, τῷ κάμνει τιμήν, καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὁ συνάδελφός μας Κ. Γεράσιμος Λιβαδᾶς ὁ ὁποῖος κατέστρεψε τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως. — Νομίζω ὅτι εἶναι δίκαιον καὶ ὀρθὸν ἡ βουλὴ ὅλη νὰ συστήσῃ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν νὰ παρουσιάσῃ ἕνα νόμον συντάξεως ὑπὲρ αὐτοῦ. Πρόεδρος. Λοιπὸν ἡ Βουλὴ ἄνευ ἀντιρρήσεως παραδέχεται τὴν πρότασιν τοῦ Κ. Κουμουνδούρου; Ὅλοι μάλιστα.»

Καὶ ἐν τούτοις ἡ οἰκογένεια, τῆς ὁποίας αἱ θυσίαι καὶ τὰ παθήματα τόσον πανδήμως ἀνωμολογήθησαν, καὶ τῆς ὁποίας τὰ δικαιώματα τόσον περιφανῶς ἀνεγνωρίσθησαν, περιμένει ἀκόμη τὴν ἀπόδοσιν καὶ ἀπολαβὴν τῶν δικαίων της. Αἴτιον τούτου, δυστυχῶς ὅμως καὶ ἀποτέλεσμα, εἶναι ἡ ἐγκατάλειψις παρ' ἐκείνων οἵτινες ἐγγύτερον γινώσκοντες ταῦτα πάντα καὶ δυνάμενοι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των νὰ προκαλέσωσιν τὴν θεραπείαν των, ἐνδιαφέρον δεικνύουσι μόνον εἰς τὸ νὰ δεινώσωσιν αὐτὰ ἔτι μᾶλλον. Ἀνὴρ παθών, εἶπε τις καὶ ἄλλος, καθὼς ἔλεγε πρὸ μικροῦ ἕτερος φιλέλευθερος, ὁ συναγωνιστὴς τοῦ

κύριος Ἰωσὴφ Μομφερράτος, ἀνὴρ τοσοῦτον συντελέσας εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν ἑνὸς λαοῦ, μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῶν ἀγώνων εὑρίσκεται μετὰ τῆς οἰκογένειας του ἐγκαταλελειμμένος ὑπὸ πάντων. Τί σημαίνει ἡ διαγωγὴ αὕτη, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ποῖον ἐπιχείρημα δύναται νὰ δώσῃ εἰς μοχθηροὺς ἑρμηνευτάς; Ἐκεῖνοι οἵτινες καθῆκον ἔχουσιν νὰ ἀπαντήσωσι δι' ἔργων, ἂς ἐρωτήσωσι τὴν ἀδέκαστον φωνὴν τῆς συνειδήσεώς των. Ἡμεῖς μόνον δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐκφράσωμεν δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μας πρὸς τὸν ἀνεξάρτητον καὶ φιλελεύθερον ἐκ Ζακύνθου βουλευτήν, ὅστις χθὲς ἔτι ὕψωνε τὴν φωνὴν τῆς ἀληθείας ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ βήματος ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων δικαίων τοῦ Λιβαδᾶ, μεθ' οὗ συνηγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἐνῷ βουλευταὶ καὶ κυβέρνησις ἐζήτουν συντάξεις ὑπὲρ βουλευτῶν καὶ εὐνοουμένων, ὁ Λομβάρδος, ἐλέγχων τὰ ἀδικήματα τῆς κυβερνήσεως, παῤῥησίᾳ ἐκραύγαζεν ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιγῆς καὶ ἀδιαφορίας τῶν ἐκ Κεφαλληνίας βουλευτῶν τάδε.

« Λομβάρδος. Θέλω ὁμιλήσει περὶ τῆς ἀναβολῆς. Ὑποστηρίζω καὶ ἐγὼ τὴν ἰδέαν τῆς ἀναβολῆς, ὄχι διότι ἔχων τὴν ἰδέαν ταύτην θέλω ν' ἀντικρούσω νὰ χορηγηθῶσι συντάξεις ἐκεῖ ὅπου ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ βουλὴ νομίζει πρέπον, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο πρέπει νὰ τὸ σπουδάσῃ ἰδιαιτέρως πρῶτον ἡ κυβέρνησις, νὰ ἐξετάσῃ ποῖοι ἔχουν δικαίωμα ὡς ἐκ τῶν προηγουμένων ὑπηρεσιῶν, ἂς προσέφερον εἰς τὸ ἔθνος, νὰ λαμβάνουν ἀπέναντι τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ θυσιῶν αὐτῶν δικαίαν τινα σύνταξιν. Ἤκουσα πολλὰ ὀνόματα ἀναφερθέντα παρὰ τῶν κυρίων βουλευτῶν, ἀλλὰ παρ' οὐδενὸς ἤκουσα ν' ἀναφερθῇ καὶ τὸ ὄνομα μακαρίτου συναδέλφου, ὅστις πολλὰς θυσίας ὑπέστη καὶ ὑπηρεσίας προσέφερε καὶ πολλὰ ἔτη τῆς ζωῆς του εἰς τὰς φυλακὰς ἢ εἰς ἐξορίας διῆλθεν ἐπὶ ξηροσκοπέλων καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα οὐδόλως ἀνεφέρθη· λέγω τὸ ὄνομα τοῦ μακαρίτου Λιβαδᾶ. »

Ὁ Κύριος Κουμουνδοῦρος ὅμως φαίνεται ὅτι τὴν στιγμὴν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἐκείνην, καθ' ἣν ἠγόρευεν ὁ Λομβάρδος, ἐλησμόνησε τὴν ἀνάγκην διὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἐπρότεινε τὸν περὶ ἀπονομῆς εὐλόγου καὶ δικαίας συντάξεως νόμον, ἀνάγκην ἥτις κατέστη ἐπὶ μᾶλλον ἐπείγουσα καὶ πνιγηρά. Διὰ τοῦτο καὶ ἀντιλέγει εἰς τὸν κύριον Λομβάρδον ὅτι ἡ οἰκογένεια λαμβάνει χορήγημά τι. Ἀλλὰ τὸ εὐτελὲς τοῦτο ποσὸν, διδόμενον οὐχὶ διὰ νόμου ἀλλὰ διὰ διατάγματος, εἶναι τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον ὥστε ὑπηγόρευσεν ἀμέσως εἰς τὸν κύριον Λομβάρδον τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν, σιωπώντων πάντοτε τῶν ἐν τῷ ἐθνικῷ συνεδρίῳ συμπολιτῶν τοῦ Λιβαδᾶ. (1)

« Λομβάρδος. Λαμβάνει ὡς ψυχικὸν καὶ οὐχὶ ποσὸν ἀνάλογον διὰ νόμου τῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσήνεγκε. Νομίζω λοιπὸν ὅτι πρέπει ν' ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις τοῦ νομοσχεδίου καὶ νὰ ἔλθῃ ἕτερον τὸ ὁποῖον νὰ περιέχῃ καὶ τὰ ἄλλα ὀνόματα τῶν προσενεγκόντων ὑπηρεσίας πρὸς τὸ ἔθνος καὶ ὑποστάντων θυσίας. »

Ἡ διαγωγὴ τῶν Κεφαλλήνων βουλευτῶν διήγειρε γενικὴν ἔκπληξιν, διότι αὐτοὶ προπάντων εἶχον καθῆκον νὰ συνηγορήσωσιν ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ὁποίου οἱ ἀγῶνες συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἀπολαύσωσιν ἐθνικὴν ὕπαρξιν καὶ ἐλευθερίαν. Ὁμολογουμένως τὰς παρατηρήσεις τοῦ κυρίου Λομβάρδου συνεμερίσθη καὶ ἐπήνεσεν ἡ ἐνταῦθα κοινὴ γνώμη. Καὶ ἡμεῖς οὐδὲν ἕτερον ζητοῦμεν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἢ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ὑποχρεώσεις της πρός τε τὴν Βουλὴν καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειαν Λιβαδᾶ. Θὰ ἀνεχθῇ ἆρά γε ἐν γνώσει ἢ ἀκουσίως νὰ συνεχίσῃ τὰς παραδόσεις δεσποτικῆς καὶ ξένης προστασίας κατ' ἑνὸς οἴκου, καὶ νὰ παρατείνῃ τὰ δεινά του ἀσκόπως καὶ ἀδίκως; Ἀρνεῖται τὴν διὰ νόμου σύνταξιν. Ἀλλὰ διατὶ ἀποστερεῖ αὐτὴν σπουδαιοτάτου πόρου πρὸς συντήρησιν καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ βάρη τὰ ὁποῖα ἐπεσώρευσαν ἀλλεπάλληλοι διωγμοὶ καὶ καταστροφαί;

Ἡ οἰκογένεια εἰς ταῦτα ἐπήρκει μέχρι τινὸς ἀνακουφιζο-

(1) Δίκαιον ὅμως νὰ ἐξαιρέσωμεν ἐκ τούτων τὸν βουλευτὴν Κ. Π. Βινιεράτον ὅστις ἐτύγχανε, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπών.

μένη ὑφ' ἑνὸς τῶν μελῶν της, τοῦ Ὄθωνος Λιβαδᾶ, διατελοῦντος ὑπαλλήλου ἐν τῷ Τελωνιακῷ κλάδῳ. Δώδεκα καὶ ἐπέκεινα ἔτη ὑπηρέτει ὁ Ὄθων Λιβαδᾶς μετὰ τιμιότητος ἔχων καὶ τὴν σχετικὴν ἱκανότητα. Τούτου ἕνεκα καὶ προήχθη βαθμηδὸν εἰς Ὑποτελώνην, διορισθεὶς ὡς τοιοῦτος πρῶτον ἐν Ληξουρίῳ. Ἀλλὰ τὸ Ὑπουργεῖον, πρῶτον μὲν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ὀρέξεων τῆς φατρίας ὑποβιβάζει αὐτὸν ἀλλαχοῦ, καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἀποπέμπει αὐτὸν τῆς ὑπηρεσίας, προφάσει δῆθεν ὅτι δὲν ἔσπευσε νὰ καταβάλῃ αὐθημερὸν τὴν νενομισμένην ἐγγύησιν. Οὕτως οἰκογενειακαὶ θυσίαι, προσωπικαὶ ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν πατρίδα, καὶ δώδεκα ἐτῶν ἄμεμπτος ὑπηρεσία, μηδενίζονται δι' ἑνὸς λακτίσματος, ῥίπτοντος ὁλόκληρον οἰκογένειαν εἰς τὴν ἀπελπισίαν! Εἰς ταῦτα ἔμελλε τὸ Ὑπουργεῖον νὰ προσθέσῃ καὶ τὸν ἐμπαιγμόν! Διὰ τοῦτο πέρυσι παραγγέλλει τὸν Ὄθωνα Λιβαδᾶ νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπὶ διμηνίαν ἔτι ὡς δόκιμος ἐν τῷ Τελωνείῳ, ἵνα δῆθεν δυνηθῇ νὰ διορισθῇ αὖθις μετὰ προβιβασμοῦ. Ἡ διαταγὴ ἐτελέσθη, ἀλλ' ὁ διορισμὸς παρεπέμφθη εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Καλένδας. Διατὶ τηλικοῦτος φενακισμὸς ἐκ μέρους Ὑπουργῶν καὶ Βουλευτῶν; Διατὶ τοσαύτη ὕβρις καὶ ἀπονία;

Ἡ κυβέρνησις καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς νήσου, φαίνεται ὅτι ὤμοσαν νὰ ἐπιμείνωσιν ἄχρις ἐσχάτων ἀρνούμενοι ἡμῖν δικαιοσύνην, καὶ παρατείνοντες τὰ δεινὰ μιᾶς οἰκογενείας, ἣν ὤφειλον κατὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον λόγον, νὰ μὴ περιΐδωσι τηκομένην ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ. Οὔτε τιμὰς, οὔτε βραβεῖα ζητοῦμεν, διότι ἀπεστράφη ταῦτα πάντα ὁ Γεράσιμος Λειβαδᾶς, τιμὴν θεωρῶν τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀφοσίωσιν καὶ λατρείαν, ὧν χάριν προσέφερεν ὁλοκαύτωμα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων του. Τὸ δὲ ἔθνος ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ ταῦτα ἀξιοπρεπῶς καὶ προσηκόντως. Δὲν ζητοῦμεν ἀμοιβὰς ὑπὲρ τῶν ἀῤῥένων τέκνων τοῦ Λιβαδᾶ, ἅτινα οὐχὶ ἅπαξ ἢ δὶς ἔφαγον [illegible]νης, τῆς φυλακίσεως καὶ τῆς ἐξορίας, καὶ [illegible] ὑπὲρ τῆς πατρίδος τὸ στῆθός των ἐν [illegible] Ἐπαναστάσει τοῦ 1854. Ἡμεῖς ζητοῦμεν δι-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

καιοσύνην ὑπὲρ μόνων τῶν θηλέων τέκνων τοῦ ἀγωνιστοῦ ἐκείνου, διότι εἶναι ἀπρεπὲς, ἄδικον καὶ ἀντιπατριωτικὸν νὰ ταλαιπωρῶνται τὰ ἀθῶα ταῦτα θύματα, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῆς ἰδιοτροπίας ἑνὸς ἢ δύο κομματαρχῶν. Ζητοῦμεν νὰ λάβῃ πέρας ἡ παμψηφεὶ ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις τῆς Βουλῆς ὑπὲρ τῆς διὰ νόμου ἀπονομῆς συντάξεως εἰς τὰ ἀδύνατα ἐκεῖνα ὄντα. Διότι ἄλλως πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι παρ' ἡμῖν ἰσχύει τὸ δίκαιον τῆς ἰδιοτροπίας, ὅτι αἱ κυβερνήσεις εἰσακούουσιν ἐκείνας μόνον ἐκ τῶν εὐχῶν τοῦ ἔθνους, ἐκείνας μόνον ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς Βουλῆς ἐκτελοῦσιν, ὅσαι ἀρέσκουσιν εἰς τοὺς κομματάρχας. Τὸ ἔθνος διὰ τῆς ἐφημεριδογραφίας διεμαρτυρήθη ἐπανειλημμένως κατὰ τῆς ἀδίκου διαγωγῆς τῆς Κυβερνήσεως. Ἆρά γε ἡ Βουλὴ θὰ ἀνεχθῇ πλέον οὕτω πως νὰ περιφρονῶνται αἱ ἀποφάσεις της, θὰ ἐπιτρέψῃ τοιαύτην ἀσέβειαν ἀναιροῦσαν τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ γόητρον αὐτῆς; Τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ὑποβάλλομεν, διότι ἀπολέσαντες πᾶσαν ἐλπίδα ἐκ μέρους τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς, μηδὲν ἔργον πολιτικὸν καὶ πατριωτικὸν παρ' αὐτῆς προσδοκῶντες, ἀναγκαζόμεθα νὰ ποιήσωμεν ἔκκλησιν εἰς τὸ φιλοδίκαιον φρόνημα καὶ τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα τοῦ ὑπερτάτου ἐθνικοῦ συνεδρίου.

Ἔχομεν τὸ ὀλέθριον ἀτύχημα νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ κολακεύωμεν τοὺς ἔχοντας ἐπιῤῥοὴν καὶ ἀξιώματα, διότι ἐκληρονομήσαμεν ἀνεξαρτησίαν καὶ παῤῥησίαν φρονήματος, ἀσυμβίβαστον πρὸς ἐπίτευξιν τῆς προστασίας μικροσκοπικῶν καὶ ἰδιοτελῶν κομματαρχῶν. Ἀλλ ἐν Ἑλλάδι αἱ θύραι τῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ προστασία τοῦ νόμου κατήντησαν ἕρμαιον εἰς τὴν διάκρισιν τοιούτων κομματαρχῶν. Διὰ ταῦτα περιμένομεν ἀκόμη μετὰ παρέλευσιν τόσων ἐτῶν, καὶ κύριος οἶδεν ἕως πότε καὶ ἐὰν θὰ δυνηθῶμεν, νὰ ἴδωμεν σεβαστὰ τὰ ἀναμφισβήτητα δίκαια ἡμῶν. Ἀλλ' εἶναι ἆρά γε πρέπον νὰ σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας, ἀναπαυόμενοι ὑπὸ τὸν πένθιμον ἦχον τῆς κηδεύσεως τοῦ δικαίου καὶ τοῦ νόμου, καὶ παριστάμενοι μάρτυρες ἀπέλπιδες τῆς πρὸς τὰς πατριωτικὰς ὑπηρεσίας καὶ θυσίας ἀνοσίου κυβερνητικῆς διαγωγῆς. Ὡς ἐλεύθεροι πολῖται θὰ ἐξακολουθήσωμεν ἀμυνόμενοι τῶν δικαίων μας, διὰ τοῦ τελευταίου νομίμου μέσου τῆς διεκδικήσεώς των. Λυπούμεθα μόνον ὅτι ἐφεξῆς, γράφοντες δημοσίᾳ, θὰ ἀποβῶμεν πικρότεροι παρ' ὅσον ἐπεθυμοῦμεν. Ἄχρι τοῦδε, καταστέλλοντες τὴν δικαίαν ἡμῶν ἀγανάκτησιν, ἀπέσχομεν ἐπιμελῶς ἀπὸ τοῦ νὰ κατέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, εἰς συγκρίσεις καὶ πρόσωπα. Ἀλλὰ νῦν βλέπομεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπερασπίσωμεν ἑαυτοὺς προσηκόντως, διότι ἡ βαθυτέρα ἐξέτασις τῆς ὑποθέσεως καὶ τῶν περιστάσεων της θὰ φέρῃ ἡμᾶς ἀναγκαίως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκείνου. Εὐχόμεθα νὰ μᾶς ἀπαλλάξωσιν ἀπὸ τοιοῦτον ἔργον, ἀφοῦ τὰ ἤδη ἐκτεθέντα εἶναι ἱκανὰ νὰ πείσωσι καὶ Βουλὴν καὶ Κυβέρνησιν καὶ λαὸν περὶ τῆς ἀδικίας, ἥτις μετ' ἀλλοκότου ἐπιμονῆς καὶ ἰδιοτροπίας διαπράττεται καθ' ἡμῶν.

Ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων τὰ κάτωθι ἔγγραφα καὶ αἱ διατριβαὶ σκοπὸν ἔχουσι νὰ ἀποδείξωσιν, ὁποῖός τις ὁ ἀδικούμενος Λιβαδᾶς, καὶ νὰ ἐλέγξωσι τὴν ἄκαμπτον ἀναλγησίαν τῆς κυβερνήσεως. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι, ἐν μέσῳ τόσης πληθύος ἐνδείξεων, ἐξελεξάμεθα ὀλιγίστας μόνον διότι ἄλλας μὲν ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη, ἄλλας δὲ θέλομεν αὖθις δημοσιεύσῃ ἐν καιρῷ.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ τῇ 1 Φεβρουαρίου 1879

Ὁ συμπολίτης σας

Π. ΛΙΒΑΔΑΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΝΝΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΛΙΒΑΔΑ.

Κεφαλληνίᾳ τὴν 22 Φεβρουαρίου 1867.

Κύριε Πρωθυπουργὲ,

Δὲν εἶναι τὰ βάσανά μου καὶ καὶ οἱ σπαραγμοί μου μυθώδη· εἶναι ἱστορικὰ γεγονότα. Τὸ πικρὸν ποτήριον τῶν φυλακίσεων καὶ ἐξοριῶν τοῦ ἀνδρὸς μου, τὰς καταδιώξεις τῶν υἱῶν μου, τοὺς τρόμους τῶν θυγατέρων μου, καὶ τὴν παντελῆ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

καταστροφὴν τῆς πλουσίας περιουσίας μου χάριν τῆς πραγματοποιηθείσης ἑνώσεως, ἅπερ ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν μᾶς προσεφέροντο παρὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς τὰ ἀπεδεχόμεθα μὲ γενναιότητα καὶ ὑπομονήν. Εἰς τοὺς πάντας δὲ εἶναι γνωστὸς ὁ ἀκέραιος χαρακτὴρ τοῦ ἐναρέτου ἀνδρός μου καὶ τῆς οἰκογενείας του, διότι καὶ τὰς ὑψηλὰς θέσεις, ἃς διέθετον ἡμῖν οἱ Ἁρμοσταὶ περιεφρονήσαμεν, καὶ τὰ προσφερόμενα δῶρα των ἀπεποιούμεθα. Ἕνεκα τοιούτου πατριωτικοῦ χαρακτῆρος καὶ δεινοπαθημάτων ὁ λαὸς ἔδωκεν πρὸς τὸν συζυγόν μου τὴν ἐμπιστοσύνην ἀναδείξας αὐτὸν εἰς ἑπτὰ βουλευτικὰς περιόδους ἀντιπρόσωπον, εὐτυχήσας νὰ ἴδη τὸν διὰ θυσιῶν ἐπιδιωκώμενον ἱερὸν σκοπὸν του πραγματοποιηθέντα.

Ποίας δὲ ἐν τῷ ῥηθέντι πολυχρονίῳ διαστήματι ὑπέστημεν περιπετείας, κακουχίας καὶ στερήσεις, ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀκροάσει αὐτοῦ θέλει ἐκτιμήσει καὶ σεβασθῇ, καθότι οἱ Ἀγγλοϊόνες εἰς οὐδεμίαν ἄλλην οἰκογένειαν ἐνήργησαν τὸ μῖσος, καὶ τὴν ἀπάνθρωπον αὐτῶν σκληρότητα, ἢ εἰς τὴν ἰδικήν μου, διότι εἰς αὐτὴν ἐθεώρουν τὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ αἰσθήματος, καὶ ἐπειρῶντο νὰ καταστρέψωσιν, ὡς τῷ ὄντι, κατέστησαν αὐτὴν ἀπὸ πλουσίαν, πάσχουσαν καὶ ἐνδεῆ, διεκδικούμενοι διὰ τῶν μέσων ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἡ μαύρη των ψυχὴ ὑπηγόρευεν.

Γυμνὴν ὅθεν καὶ κατεστραμμένην οἱ ἀναχωρήσαντες ξένοι προσέφερον εἰς τὴν πατρικὴν Κυβέρνησιν τὴν πολυάριθμον οἰκογένειαν, ἣν ὑμεῖς μόνος, κύριε Πρωθυπουργὲ ἐγνωρίσατε ὅτι οὔτε δίκαιον εἶναι οὔτε ἐπαινετὸν νὰ διατελεῖ ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δυστυχίας. Συγκινούμενοι ὅθεν ἀπὸ τὴν συμπάθειαν ἀνεγνωρίσατε, τὰς θυσίας καὶ πατριωτικὰς ἐκδουλεύσης τοῦ ἀνδρός μου καὶ πρὸ καιροῦ ἐπροτείνατε εἰς τὴν Βουλὴν τὴν ἀνήκουσαν πρὸς αὐτὸν σύνταξιν, ἵνα δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου περιθάλπει αὐτήν.

Ἔκτοτε, κύριε Πρωθυπουργέ, παρήγορον εἴχαμεν τὴν πρότασίν σας, τὴν ὁποίαν ἡ βραδύτης ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ἐκ τῶν σεισμῶν ἐπισυμβᾶσα καταστροφὴ μὲ βιάζουσιν καθὸ μητέραν

νὰ ἀπευθύνω πρὸς ὑμᾶς τὴν παροῦσάν μου, ἐπικαλουμένη τὴν ὅσον τάχιον ἀποπεράτωσιν τῆς μνησθείσης συντάξεως, ὅπως διὰ ταύτης βοηθεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ μαρασμοῦ καταβεβλημένη πολυάριθμος οἰκογένειά μου, ἡ ὁποία, οὐδὲν ἄλλο δύναται πρὸς ὑμᾶς νὰ προσφέρει ἢ ἀέναον εὐγνωμοσύνην.

Θέλει λάβω τὴν μεγάλην τιμὴν νὰ ἔχω καὶ παρ' ἡμῶν τὴν ἐπ αὐτῆς ἀπάντησίν σας.

Διατελῶ μεθ' ὅλου τοῦ ἀνήκοντος πρὸς Ὑμᾶς σεβασμοῦ

ΑΝΝΑ Γ. ΛΙΒΑΔΑ.

ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

Φόρον εὐγνωμοσύνης θεωρῶ πᾶσαν ἐνέργειαν πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν δικαίων ἀξιώσεων παντὸς ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος καὶ τῶν δικαιωμάτων της ἀγωνισθέντος καὶ προκινδυνεύσαντος καὶ ὡς ἀμοιβὴν ἔντιμον πενίαν λαβόντος. Προθύμως διαβιβάζω ἀναφορὰν τοῦ ἐπὶ πεντηκονταετίαν ὅλην μοχθήσαντος σεβασμίου γέροντος Γερασίμου Α. Λιβαδᾶ καὶ ἤδη πεινῶντος. Περιττὴν πᾶσαν θεωρῶ σύστασιν, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ αἴτησις αὕτη θα εὕρῃ θερμὸν ὑπερασπιστὴν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ σήμερον ἐπαξίως προεδρεύοντος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἀργοστόλιον 4288.
Ἀπο 10 Ἰουνίου 1875.

Ὁ Νομάρχης
Κ. ~~ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ~~
Γ. Μαυρομάτης

ΘΑΝΑΤΟΣ Γ. ΛΙΒΑΔΑ.

(Ἐκ τῆς ἐφημ. « Ὁ Φίλος τοῦ Λαοῦ. »)

Τὸ ἑσπέρας τῆς 27 τοῦ παρόντος μηνός, οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν πενθίμως ἠχοῦντες ἐθνικὸν ἀνήγγελλον δυστύχημα, μεγάλην τῆς πατρίδος ἀπώλειαν, τὸν θάνατος γηραιοῦ τῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἑπτανήσου ἀγωνιςοῦ, τοῦ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΛΙΒΑΔΑ. Ἅμα τῷ ἀκούσματι τούτῳ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἡ κοινωνία ἅπασα ἐτέθησαν εἰς κίνησιν, ὅπως ὅσον ἔνεστι λαμπρότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον τὰ τῆς κηδείας τοῦ ἐνδόξου ἡμῶν συμπολίτου τελέσωσιν. Ὁ Νομάρχης ἀνήγγελλε τηλεγραφικῶς τὸ συμβὰν ἀτύχημα εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ἀμέσως ἀπήντα διατάττουσα ὅπως ἡ κηδεία γίνῃ δαπάνῃ τοῦ δημοσίου καὶ μετὰ τῆς δεούσης ἐπισημότητος, καὶ παραγγέλλουσα συνάμα τὸν Νομάρχην ἵνα ἐκφράσῃ πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀποθανόντος τὴν ἐπὶ τῷ συμβάντι θανάτῳ λύπην τῆς Κυβερνήσεως. Ἐπιτροπὴ δὲ ἐκ τριῶν πολιτῶν τῶν Κ. Κ. Γερασίμου Βαλσαμάκη, Λεωνίδου Μηλιαρέσῃ καὶ Σωκράτους Ζερβοῦ ἐσχηματίζετο ὅπως διεοθύνῃ τά τῆς κηδείας.

Ἡ 5η Μ. Μ. ὥρα τῆς 28 εἶχεν ὁρισθῇ διὰ τὴν κηδείαν, πολὺ δὲ πρὸ τῆς ὥρας ταύτης ἄπειρον πλῆθος ἀνθρώπων πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας συνήρχοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀποθανόντος καὶ πρὸ αὐτῆς, ὅπως τὸ τελευταῖον ἀποδώσωσι χαῖρε πρὸς τὸν ἔνδοξον αὐτῶν συμπολίτην.

Τὴν 5ην καὶ ἡμίσειαν Μ. Μ. τὸ λείψανον, περιτετυλιγμένον ἐντὸς ἐθνικῆς σημαίας, κατετέθη ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς φερέτρου, οὗ τὰς ταινίας ἐκράτουν δύο ἐκ τῶν ἀρχαίων συναγωνιστῶν καὶ πρωταθλητῶν ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ἐθνικῷ ἀγῶνι τῆς Ἑπτανήσου, οἱ Ἰωσὴφ Μομφερράτος καὶ Γεώργιος Ιακωβάτος, καὶ τινες ἄλλοι τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου αγῶνος στρατιῶται,

Τὰ τῆς ἐκφορᾶς εἶχον διατεθῆ ὡς ἑξῆς.

Τῆς ὅλης συνοδείας ἡγοῦντο αἱ δύο μουσικαὶ τῶν φιλαρμονικῶν Σχολῶν Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου αὐθορμήτως προσελθοῦσαι· ταύταις εἵποντο οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐπισκοπικὴν ἐπιτροπὴν Κεφαλληνίας καὶ ἅπαντες οἱ ἱερεῖς Ἀργοστολίου· μετὰ τούτους ἤρχετο τὸ φέρετρον παρακολουθούμενον ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ τελευταῖοι παρηκολούθουν ὑπὲρ τὰς 3 χιλιάδας πάσης τάξεως πολιτῶν.

Ἡ συνοδεία κινήσασα ἐκ τῆς παρὰ τὴν Νομαρχίαν οἰκίας τοῦ ἀποθανόντος κατῆλθε, διὰ τῆς πλατείας τῶν δικαστηρίων. εἰς τὴν προκυμαίαν, δι' ἧς κατόπιν μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος, ἔνθα ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία. Ἐκεῖθεν διὰ τῆς μεγάλης λιθοστρώτου ὁδοῦ καὶ τῆς γεφύρας ὁ νεκρὸς μετηνέχθη καὶ ἐνεταφιάσθη ἐν τῷ ἐν δρεπάνῳ νεκροταφείῳ.

Καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς τέσσαρας ὅλας ὥρας διαρκεσάσης τελετῆς ταύτης, τοιοῦτον ἦτο τὸ αἴσθημα σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως, ὑφ' οὗ κατείχοντο οἱ παρακολουθοῦντες, ὥστε καί τοι τοῦ πλήθους ἡ συρροὴ ἦτο τόσῳ μεγάλη, οὔτε ἡ ἐλαχίστη ἀταξία συνέβη, οὐδὲ μικρός τις κἂν ψιθυρισμὸς ἠκούετο. Ὁ λαὸς τῆς Κεφαλληνίας εἶχε προθυμοποιηθῆ νὰ καταστήσῃ τὴν κηδείαν τοῦ μεγάλου πολίτος, ὅστις πρῶτος ἠγωνισθη τὸν μέγαν τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτοῦ ἀγῶνα, ὅσον ἔνεςι μεγαλοπρεπῆ, σοβαρὰν καὶ δημοτελῆ· καὶ τούτου ἕνεκα οὐδέποτε καὶ οὐδενὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ κηδεία ἐγένετο μετὰ τοσαύτης τάξεως καὶ λαμπρότητος. Ὅ,τι δὲ καθίστα αὐτὴν τοσοῦτον λαμπρὰν καὶ δημοτελῆ ἦτον ὅτι πᾶν τὸ γενόμενον, ἐγένετο αὐθορμήτως καὶ ὑπὸ μόνου τοῦ κοινοῦ, ὅπερ οὕτω πράττον ἐδείκνυεν ὅτι καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἐξετίμα, καὶ διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας αὐτοῦ ηὐγνομόνει. Ἀλλ' ἡ μεγάλη αὕτη συρροὴ καὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ κοινοῦ εἶχον καὶ ἕτερον σπουδαιότερον καὶ ἐθνικώτερον χαρακτῆρα· ἦτον οἱονεὶ σιωπηρά τις διαμαρτύρησις κατ' ἐκείνων οἵτινες διαδίδουσιν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου βαρέως φέρει τὴν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἕνωσίν του καὶ ὅτι μετενόησε δῆθεν διότι εἰργάσθη καὶ ἠγωνίσθη ὑπὲρ αὐτῆς. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ κηδεία τοῦ Λιβαδᾶ εἶχε καὶ χαρακτῆρα πολιτικῆς διαδηλώσεως.

Ὑπολείπεται νὰ προσθέσωμεν ὅτι, τοιαύτη ἦτον ἡ ἐπιθυμία τοῦ κοινοῦ ὅπως παρακολουθήσῃ τὴν κηδείαν ταύτην, ὥστε πλεῖστοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Νομάρχης Κεφαλληνίας, συνώδευσαν τὸν νεκρὸν μέχρι τοῦ οὐχὶ ὀλίγον ἀπέχοντος νεκροταφείου καὶ παρέμειναν μέχρι τῆς ταφῆς.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Εἰς τὸν ἀποθανόντα τρεῖς ἀπηγγέλθησαν λόγοι, δύο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπικήδειοι ὑπὸ τῶν δικηγόρων Διονυσίου Ν. Σπινέλη καὶ τοῦ συντάκτου τῆς ἐφημερίδος ταύτης Γ. Μουσούρη καὶ εἷς, ἐν τῷ νεκροταφείῳ, ἐπιτάφιος ὑπὸ τοῦ νεαροῦ ποιητοῦ Χαραλάμπους Ἀννίνου. Δημοσιεύοντες σήμερον τὸν ἕτερον τῶν ἐπικηδείων ἐπιφυλασσόμεθα, ἂν μᾶς τὸ ἐπιτρέψῃ ἡ ὕλη, νὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸ προσεχές, καὶ τὸν ἐπιτάφιον.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

Εἰς τὸν

ΓΕΡΑΣΙΜΟΝ ΛΙΒΑΔΑΝ.

Ἀπαγγελθεὶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Σωτῆρος τῇ 28 Ἰουνίου ε. ε.

ὑπὸ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΜΟΥΣΟΥΡΗ.

Πρὸ ὀλίγου οἱ κάτοικοι τοῦ Ληξουρίου ἀθρόοι ἐπίσημον νεκρὸν τὸν τοῦ Σταματέλου Πυλλαρινοῦ εἰς τὸν τάφον προέπεμπον. Σήμερον ἡμεῖς ἑτέρου πατριώτου τὴν κηδείαν ἀθρόοι καὶ πένθιμοι παρακολουθοῦμεν.

Συνήθεια ὑπάρχει ἀθρόοι τοὺς ἐνδόξους νεκροὺς εἰς τὸν τάφον νὰ προπέμπωμεν καὶ εἰς τὰς κηδείας αὐτῶν νὰ συνερχώμεθα, οὐχὶ βεβαίως ἵνα χύσωμεν ἐπὶ τῶν τάφων αὐτῶν δάκρυα, διότι δακρύων δὲν ἔχουσι ἀνάγκην οἱ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον ἐπιτελέσαντες καὶ κατ' αὐτὸν τὸν θάνατον ἔτι τὴν σφραγίδα τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας ἐπὶ τοῦ μετώπου φέροντες· συνερχόμεθα οὐχὶ ἵνα πλέξωμεν τῶν ἀρετῶν αὐτῶν τὸν ἔπαινον, διότι τὸ ἔργον τοῦτο ἀνήκει εἰς ἱστορίαν, ἥτις μεταδίδουσα εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τὰ μεγάλα γεγονότα δι' ὧν ἐδοξάσθησαν τὰ ἔθνη, μεταδίδει ἐπίσης καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἵτινες τῶν γεγονότων τούτων οἱ δημιουργοὶ ἐγένοντο. Συνερχόμεθα τέλος οὐχὶ ἵνα καταληφθῶμεν ὑπὸ λύπης καὶ ἀπελπισίας ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἀλλ' ἵνα ἀναμιμνησκόμενοι τῶν πράξεων αὐτῶν καὶ σκεπτόμενοι ὅτι,

οὗτοι κατώρθωσαν διὰ τῆς ἐπιμονῆς, τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς θυσίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀντλήσωμεν ἐλπίδα καὶ θάρρος διὰ τὸ μέλλον, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἑλκόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος ἐκείνων, προσπαθήσωμεν νὰ καταστῶμεν ἄξιοι αὐτῶν συμπολῖται ἢ ἀπόγονοι.

Τῇ ἀρχῇ ταύτῃ καὶ ἐγὼ ἑπόμενος ὀλίγα περὶ τοῦδε τοῦ προπεμπομένου νεκροῦ θέλω εἴπει. Θέλω δὲ πρὸς τοῦτο ἀκολουθήσει αὐτὴν τὴν ἱστορίαν, διότι ὅταν τὰ γεγονότα λαλοῦσι, περιττοὶ εἶναι λόγοι.

Ὁ ᾧδε κείμενος νεκρὸς ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῆς εὐγενοῦς ὁμάδος τῶν γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες εὑρόντες μίαν τῆς Ἑλλάδος γωνίαν, τὰς ἑπτὰ τοῦ Ἰονίου νήσους, δούλην καὶ καταπιεζομένην, ἀνέλαβον πρῶτοι τὸν μέγαν καὶ ἐπίμοχθον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας αὐτῆς ἀγῶνα καὶ μόνοι ἀντιταχθέντες κατὰ τοῦ κολοσσοῦ τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως κατώρθωσαν ἐπὶ τέλους, μακροὺς καὶ δεινοὺς καταβαλόντες ἀγῶνας, εἰς μυρίας ὑποβληθέντες θυσίας, φοβερὰ ὑποστάντες μαρτύρια, κατώρθωσαν ν' ἀναδείξωσι θριαμβεύοντα τὸν ἀγῶνα ἐκεῖνον τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ καταλίπωσιν ἡμῖν οὕτω πατρίδα ἐλευθέραν.

Ὁ Γεράσιμος Λιβαδᾶς ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1789. Περαιώσας ἐν τῇ πατρίδι τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς μετέβη εἰς Ἰταλίαν ἔνθα ἐσπούδασε τὰ νομικά. Μόλις δὲ διανύσας τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ἐπανῆλθε εἰς τὴν γεννέτειραν γῆν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἑπτάνησος ἐν οἰκτρᾷ διετέλει καταστάσει. Ὁ πρὸ αἰώνων ἤδη τὰ στέρνα τῆς Ἑπτανήσου βαρύνων ξενικὸς ζυγὸς εἶχε κατὰ πολὺ καταβάλει τὸ πνεῦμα καὶ ταπεινώσει τὸν χαρακτῆρα τοῦ εὐγενοῦς αὐτῆς λαοῦ. Ἡ ἀμάθεια, εἰς ἣν εἶχον περιαγάγει αὐτὸν αἱ ξέναι κυβερνήσεις, ὁ φόβος τοῦ ξένου δυνάστου καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης ἠθικῆς ἐνθαρρύνσεως εἶχον κάμει ὥστε ὁ δυστυχὴς οὗτος λαὸς νὰ τρέμῃ καὶ ἀπέναντι τοῦ ἐσχάτου τῆς τότε κυβερνήσεως ὑπαλλήλου, νὰ κλίνῃ σιωπηλῶς τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ξένον ζυ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

γὸν, νὰ κλαίῃ ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ τὴν τύχην του καὶ νὰ μὴ τολμᾷ οὔτε τὰ παράπονά του νὰ ἐκφράσῃ, οὔτε τὰ δάκρυά του ἐν τῷ φανερῷ νὰ χύσῃ.

Ὁ Λιβαδᾶς, ψυχὴ εὐγενὴς καὶ μεγάλη, διακαιομένη ὑπ' ἀκράτου πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτος, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τὴν κατάστασιν ταύτην, διὸ καὶ κατετάχθη ἅμ' ἐπανελθὼν εἰς Κεφαλληνίαν εἰς τὸ κόμμα τῆς τότε ἀντιπολιτεύσεως. Καίτοι δὲ ἡ ἀπόλυτος καὶ δεσποτικὴ ἐξουσία, ἣν τότε ἐνήσκων οἱ Ἄγγλοι Ἁρμοσταί, ἐνέσπειρε πανταχοῦ φόβον καὶ τρόμον, καίτοι πᾶσα ἐκδήλωσις ἐλευθέρου φρονήματος εἶχε τότε φοβερὰς συνεπείας, καίτοι καὶ τὸ ἐλάχιστον ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ καταπιεζομένου λαοῦ κήρυγμα ἤρκει ὅπως χαρακτηρισθῇ ὡς ἐσχάτη προδοσία καὶ ἐπισύρῃ βαρείας ποινάς, ὁ Λιβαδᾶς δὲν ἐδίστασε ν' ἀντιταχθῇ πάσῃ δυνάμει κατὰ τῆς αὐθαιρέτου τῶν Ἄγγλων Ἁρμοστῶν ἐξουσίας καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ κηρύττῃ τὰ ἱερὰ καὶ ἀπαράγραπτα τοῦ λαοῦ δικαιώματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ διδάσκῃ αὐτὸν περὶ τῆς ἐξουσίας, τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀποστολῆς του καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ὑφ' οὗ ἐκεῖνος διεφλέγετο φλογερὸν αἴσθημα. Ἔχων δὲ περιουσίαν μεγάλην διέθετε ταύτην ἀφειδῶς ὑπὲρ παντὸς εὐγενοῦς καὶ φιλανθρώπου σκοποῦ καὶ παρεῖχε πρόθυμον τὴν συνδρομήν του πρὸς πάντα τῆς βοηθείας αὐτοῦ δεόμενον.

Ἡ γενναία καὶ πατριωτικὴ αὕτη πορεία ἐπέσυρεν, ὡς ἦτον ἑπόμενον, τὴν ὀργὴν τοῦ Ἄγγλου Ἁρμοστοῦ καὶ κατέστησε τὸν Λιβαδᾶν ἀπὸ τοῦ 1830 καὶ ἐντεῦθεν ἀντικείμενον διηνεκῶν καταδιώξεως καὶ βασάνων.

Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο συλληφθεὶς αἴφνης καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀφορμῆς μετηνέχθη καὶ καθείρχθη ἐν τῷ φρουρίῳ Κερκύρας, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ ἐννέα ὅλους μῆνας. Βραδύτερον, ἤτοι περὶ τὸ ἔτος 1833, συμβασῶν ταραχῶν τινων ἐν Κεφαλληνίᾳ, κατηγορήθη ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας καὶ συλληφθεὶς ἔμεινε καὶ πάλιν ἐπὶ ὅλην ἑπταμηνίαν ἐγκαθειργμένος.

Κατὰ τὸ ἔτος 1841 ἐφυλακίσθη τὸ τρίτον ἐν τοῖς σκοτει-

νοῖς καὶ ὑγροῖς ὑπογείοις τοῦ φρουρίου Κερκύρας, καὶ κατόπιν [illegible] κατὰ τὸ ἔτος 1846 ἐφυλακίσθη καὶ πάλιν ἐπὶ ἓν ἔτος ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς φυλακαῖς τοῦ ἐνταῦθα Φρουρίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Αἱ καταδιώξεις καὶ τὰ παθήματα ταῦτα, μακρὰν τοῦ νὰ χαλαρώσωσιν, ἐπέτεινον τὸν ζῆλον του καὶ ἀνέφλεγον ἔτι μᾶλλον τὸ κατὰ τοῦ ξένου μῖσος. Ἐν τούτοις, ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ καὶ ἄλλων φιλελευθέρων ἤρξατο φέρουσα τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Ὁ λαὸς ἤρξατο συναισθανόμενος τὴν ἀξίαν του καὶ κατανοῶν τὰ δικαιώματά του, βλέπων δὲ ταῦτα παραγνωριζόμενα ὑπὸ τῶν ξένων ἐξηγείρετο κατ' αὐτῶν καὶ ἀντέπραττεν εἰς πᾶσαν των ἐνέργειαν. Γενικὴ τότε κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἀντίδρασις ἐγεννήθη ἐν πάσῃ τῇ Ἑπτανήσῳ, ἀλλ' ἰδίως ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἔνθα τὸ κόμμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατέστη ἰσχυρότατον.

Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840 μέχρι τοῦ 1848, νέοι καὶ ἀκμαῖοι ἐπίκουροι ἤρχοντο εἰς τὸν Λιβαδᾶν καὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ ὑπερμαχοῦντας. Ὁ Καπελέτος, ὁ Ζερβός, ὁ Μομφεράτος, ὁ Ἰακωβάτος, ὁ Πυλαρινός, ὅλη ἐκείνη ἡ ἔνδοξος χορεία, ἥτις τόσον περιφανὲς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἀγῶνος τῆς Ἑπτανήσου διεδραμάτισε πρόσωπον, ἐπανήρχοντο τότε ἐκ τῆς ἑσπερίας, ἐν ᾗ εἶχον περαιώσει τὰς σπουδάς των, πλήρεις πατριωτικοῦ αἰσθήματος καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἁγίου καὶ κατετάσσοντο εἰς τὸ φιλελεύθερον κόμμα. Τότε τὸ κόμμα τοῦτο, ἀρκούσας ἤδη αἰσθανόμενον δυνάμεις, μετεβάλλετο ἀπὸ φιλελευθέρου εἰς ἐπαναστατικὸν καί, ἀντὶ τῶν ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον μεταρρυθμίσεων ἃς πρότερον ἐζήτει, ἀνεπέτασεν ἤδη τὴν σημαίαν τῆς πλήρους τῆς Ἑπτανήσου ἀπελευθερώσεως καὶ ὡς μόνον σκοπὸν αὐτοῦ ἐκήρυττε τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν.

Ἦτο τότε περίπου τὸ ἔτος 1848, τὸ σωτήριον διὰ τοὺς λαοὺς καὶ φοβερὸν διὰ τοὺς τυράννους. Τὸ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κήρυγμα, ὅπερ ἐξήρχετο ἐκ τῆς δημοκρατικῆς τῆς Γαλλίας Συ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

νελεύσεως, ἀντήχει ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Εὐρώπης καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς λαοὺς καὶ κατεπτόει τοὺς τυράννους. Οἱ λαοὶ συνεταράσσοντο, ἐρρήγνυον τὰς ἁλύσεις των καὶ ἡ φοβερὰ τῶν ἐπαναστάσεων θύελλα περιήρχετο μυκωμένη τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἤπειρον ἀναρπάζουσα στέμματα καὶ καταρρίπτουσα θρόνους.

Ἡ γενικὴ αὕτη τῶν λαῶν ἐξέγερσις καὶ μικρόν τι ἐπαναστατικὸν κίνημα γενόμενον ἐν Κεφαλληνίᾳ ἠνάγκασε τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν νὰ φανῇ μᾶλλον εὐμενὴς πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἑπτανήσου καὶ νὰ παραχωρήσῃ αὐτοῖς τὰς τοσάκις εἰς μάτην αἰτηθείσας μεταρρυθμίσεις. Παρεχωρήθη λοιπὸν αὐτοῖς πλήρης ἐλευθερία τύπου καὶ ἐπεξετάθη τὸ ἐκλογικὸν τῶν πολιτῶν δικαίωμα.

Τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων δραξάμενον τὸ φιλελεύθερον κόμμα, ὅπερ τότε ἐκλήθη ῥιζοσπαστικὸν, ἤρξατο ἐνεργοῦν δραστηριώτερον ὑπὲρ τοῦ μεγάλου καὶ ἐθνικοῦ σκοποῦ ὃν εἶχεν ὁρίσει ὡς πρόγραμμά του. Ἡ Ἀναγγέννησις καὶ ὁ Φιλελεύθερος, ἐφημερίδες συντασσόμεναι ἡ μεν πρώτη ὑπὸ τοῦ Μομφερράτου, ἡ δὲ δευτέρα ὑπὸ τοῦ Ζερβοῦ, διαδιδόμεναι καὶ εἰς τὰ μᾶλλον ἀπόκεντρα τῆς Ἑπτανήσου χωρία, εἰσερχόμεναι καὶ εἰς τὴν μᾶλλον πενιχρὰν τοῦ πτωχοῦ καλύβην, ἀνύψουν τὸ πνεῦμα καὶ ἀνεζωογόνουν τὸ αἴσθημα τοῦ λαοῦ οὕτως, ὥστε μετ' ὀλίγον μία καὶ μόνη ἐπεκράτει ἐν Ἑπτανήσῳ ἰδέα, εἷς καὶ μόνος ἐβασίλευε πόθος, ἓν καὶ μόνον ἐκυρίευεν ὄνειρον, ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου.

Ἐν τῷ νέῳ τούτῳ καὶ ἐνδόξῳ σταδίῳ ὁ Λιβαδᾶς ἦτον εἷς τῶν ἀρχηγῶν καὶ πρωταγωνιστῶν, καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν ἐβράδυνε νὰ ὑποστῇ νέας καταδιώξεις καὶ νέα δεινά. Συνελήφθη κατὰ τὸ ἔτος 1849 καὶ ἐξωρίσθη εἰς Παξοὺς, ὅπου ἔμεινεν ἐξόριστος περὶ τοὺς ὀκτὼ μῆνας. Ἐν τούτοις ἦλθον αἱ ἐκλογαὶ διὰ τὴν ἐννάτην καὶ πρώτην ἐλευθέραν τῆς Ἑπτανήσου Βουλήν. Κατὰ ταύτας δὲ ὁ γενναῖος τῆς Κεφαλληνίας λαὸς ἀνέδειξε βουλευτάς του τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ κόμματος, ἐν οἷς καὶ τὸν Λιβαδᾶν. Συνελθούσης τῆς ἐννάτης Βουλῆς ὁ Λειβαδᾶς ἐδράττετο πάσης εὐκαιρίας ὅπως ὑπερασπίζῃ τὰ δί-

καια τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ καὶ καταπολεμῇ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, ὅτε δὲ συνετάχθη τὸ ἀθάνατον τῆς Βουλῆς ἐκείνης ψήφισμα, δι' οὗ ἐψηφίζετο ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου, πρῶτος ὁ Λιβαδᾶς ἔσπευσε νὰ ὑπογράψῃ καὶ ὑποστηρίξῃ τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο τῆς Ἐθνικῆς ἱστορίας μνημεῖον.

Διαλυθείσης τότε αὐθαιρέτως καὶ ἀποτόμως τῆς Βουλῆς ἐκείνης καὶ ἀρξαμένων νέων κατὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν καταδιώξεων, ὁ Λιβαδᾶς ἐφυλακίσθη καὶ πάλιν ἐπὶ ἓξ μῆνας ἐν τοῖς ἐνταῦθα δεσμωτηρίοις.

Κατὰ τὰς ἑπομένας βουλευτικὰς περιόδους ὁ Λιβαδᾶς, ἐξελέχθη πολλάκις βουλευτὴς καὶ ὡς τοιοῦτος εἰργάσθη ἀνενδότως ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑπτανήσου.

Τέλος ἦλθεν ἡ πολυπόθητος στιγμὴ καθ' ἥν, οἱ ἐθνικοὶ πόθοι τῆς Ἑπτανήσου ἐξεπληροῦντο, τὸ ψήφισμα τῆς ἐννάτης Βουλῆς ἐπραγματοποιεῖτο, ὁ ἀγὼν τῆς ἐλευθερίας καί τοῦ δικαίου ἐθριάμβευεν, ἡ Ἀγγλία κατέλιπε διὰ παντὸς τὰς νήσους καὶ ἀποχωροῦσα ἐχαιρέτιζε πρώτη τὴν κυανόλευκον σημαίαν ὡραίαν καὶ ὑπερήφανον ἐπὶ τῶν Ἰονικῶν ἐπάλξεων κυμαινομένην.

Ὁ Λιβαδᾶς εἶδε τότε ἐκπληρουμένους τοὺς πόθους του, εἶδε πραγματοποιούμενα τὰ ὄνειρά του, εἶδε στεφομένους τοὺς ἀγῶνάς του, καὶ ἡ εὐγενὴς ψυχή του κατελήφθη ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐκλεχθεὶς πληρεξούσιος τοῦ λαοῦ τῆς Κεφαλληνίας διὰ τὴν δευτέραν ἐν Ἀθήναις Ἐθικὴν Συνέλευσιν κατετάχθη μετὰ τῶν ἄλλων ῥιζοσπαστῶν, Μομφερράτου, Καπελέτου καὶ Ἰακωβάτων εἰς τὴν μᾶλλον φιλελευθέραν μερίδα τῆς Συνελεύσεως ἐκείνης, καὶ ἠγωνίσθη ἐκθύμως ὑπὲρ τῆς ἐπιψηφίσεως συντάγματος ὅσον ἔνεστι ὁσονένεστι φιλελευθέρου.

Διαλυθείσης τῆς συνελεύσεως ὁ Λιβαδᾶς ἐξελέχθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Πάλης, ἰδιαιτέραν τότε ἀποτελέσαντος Ἐπαρχίαν, Βουλευτὴς τῆς πρώτης βουλευτικῆς περιόδου, ὅτε ἐξηκολού-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

θησε τηρῶν τὴν αὐτὴν πατριωτικὴν καί φιλελευθέραν πορείαν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς [illegible], [illegible]τευθεὶς ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ριζοσπάσται ἐκ τῆς πολιτικῆς καχεξίας καὶ τῆς ἐλεεινότητος ἐν ᾗ διετέλουν τὰ τῆς Ἑλλάδος, βλέπων ναυαγοῦντα τὰ χρυσᾶ περὶ ἐθνικοῦ μεγαλείου καὶ περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἀνατολῆς ὄνειρά του, ἀπεχώρησε τῶν πολιτικῶν καὶ ἔζη ἰδιωτεύων διὰ τοῦ γλίσχρου βοηθήματος ὅπερ ηὐδόκησε νὰ παρέχῃ αὐτῷ ἡ γενναιοδωρία τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως!

Ἀλλὰ καίτοι ἰδιωτεύων, καίτοι πένης καὶ ἐγκαταλελειμμένος ὁ ἄλλοτε πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς Λιβαδᾶς, οὐχ' ἧττον διετήρησεν ἀκμαῖον τὸ ζωηρὸν ἐκεῖνο ὑπὲρ πατρίδος αἴσθημα, ὅπερ ἄλλοτε εἶχε κινήσει αὐτὸν εἰς τόσους ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους ἀγῶνας καὶ ὑποβάλει εἰς τόσα δεινὰ καὶ θυσίας. Καὶ πολλάκις, καίτοι εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ βίου ἤδη ὤν, ἠκούετο βαρυθυμῶν καὶ λυπούμενος διότι δὲν ἔβλεπε τὸ Ἔθνος προοδεῦον καὶ ἐργαζόμενον ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ μέλλοντος καὶ τῶν ἐλπίδων του.

Προχθὲς ἀκόμη τὸν ἤκουσα μετὰ βαθέος ψυχικοῦ ἄλγους ἐκφραζόμενον διότι ἔβλεπε τὸ Ἔθνος καθεῦδον καὶ ἠρεμοῦν, ἐνῷ ἄλλοι λαοὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξεγείρονται καὶ ρίπτουσι τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων κύβον ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ὁμοφύλων, βαρείας δὲ ἐκφέροντα ἀρὰς κατὰ τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος, τῶν μόνων αἰτίων τῆς οἰκτρᾶς ταύτης τοῦ Ἔθνους καταστάσεως.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Γεράσιμος Λιβαδᾶς. Καρδία μεγάλη, ψυχὴ εὐγενὴς καὶ γενναία, χαρακτὴρ θ[illegible]ος καὶ ἀτρόμητος, ἕνα μέχρι τελευταίας στιγμῆς εἶχε πόθον, ἕνα ἐπεδίωκε σκοπὸν τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος!

Ναὶ! αὐτὸ ἦτο τὸ ὄνειρόν σου, ἀγαθὲ πατριῶτα, καὶ μὲ αὐτὸ πορεύεσαι εἰς τὸν τάφον.

Πρὸς τοὺς κοινοὺς τῶν θνητῶν ὅταν ἀποθνήσκωσιν, οἱ ἄλλοι ἐλαφρὰν τὴν γῆν νὰ ἔχωσιν εὔχονται, ἀλλὰ πρὸς Σᾶς τοὺς μεγάλους τοιαύτη εὐχὴ δὲν ἁρμόζει, διότι αὐτὴ ἡ ψυχρὰ καὶ

ἀναίσθητος γῆ αἰσθάνεται ὅτι Σᾶς ἔχει εἰς τοὺς κόλπους της καὶ ἀφ' ἑαυτῆς προσπαθεῖ νὰ μὴ Σᾶς βαρύνῃ καὶ ἀφ' ἑαυτῆς ἐλαφρὰ γίνεται. Ἡ εὐχή μας πρέπει νὰ ἦναι ἀνάλογος Σοῦ, καὶ τοιαύτη εἶναι μόνον ἐκείνη, ἣν καὶ ἐκπνέων ἐξέφερες, τὸ μεγαλεῖον τῆς Πατρίδος! Αὐτὸ λοιπὸν Σοὶ εὐχόμεθα Γεράσιμε Λιβαδᾶ. — Νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ διακαὴς αὐτη εὐχή σου νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ αἰώνιόν Σου ὄνειρον, νὰ γίνῃ ἡ Ἑλλὰς σου μεγάλη· διότι εἴμεθα βέβαιοι ὅτι καὶ ἐντὸς τοῦ τάφου ἐν ᾧ εὑρίσκεσαι, ἂν δυνηθῶμεν ποτὲ νὰ Σοὶ εἴπωμεν ὅτι αἱ εὐχαὶ τῆς Ἑλλάδος εἰσηκούσθησαν, οἱ δοῦλοι ἀδελφοί μας ἐλευθερώθησαν, τὸ Ἔθνος κατέστη μέγα καὶ ἔνδοξον, καὶ ἐκεῖ τὰ ὀστᾶ Σου θὰ σκιρτήσωσι, καὶ ἴσως κραυγὴ χαρᾶς ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ἀποστεωμένου στόματός Σου·

Μετὰ τὸν εὔφραδῆ τοῦτον λόγον τοῦ Κ. Μουσσούρη, ἐν ὀλίγοις καὶ πιστῶς συνοψίσαντα τὴν ἱστορίαν τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ ἀγῶνος, ὁ ποιητὴς Κ. Χ. Ἄννινος ἀπήγγειλεν τὸν κάτωθι ἐπιτάφιον συντεταγμένον μετὰ διαπύρου πάθους καὶ ποιητικῆς δυνάμεως καὶ ἀποσπάσαντα τὰ συγκινητικὰ δάκρυα τῶν ἐκλεκτῶν ἀκροατῶν του.

Καὶ ἄλλο μνῆμα ἠνεώχθη σήμερον· ὁ λίβανος ἐκάη ἤδη· αἱ νεκρικαὶ λαμπάδες ἠναλώθησαν· ἡ ἱερὰ καὶ ἐπίσημος φωνὴ τῆς θρησκείας παρεκέλευσε νὰ δοθῇ τὸ ὕσταταν φίλημα ἐπὶ τοῦ παγεροῦ μετώπου τοῦ νεκροῦ. Ἓν ὑπολείπεται ἔτι, νὰ κατατεθῇ τὸ ἄπνουν σῶμα εἰς εἰς τὴν ὑστάτην κλίνην, ἵνα κοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον, ν' ἀποδοθῇ ὁ χοῦς εἰς τὸν χοῦν!

Καὶ ὁ τάφος ἀνοίγεται ἀμείλικτος περιμένων. Ἰδέτε τον. Δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι τὰ εἰδεχθῆ χείλη του μειδιῶσι χαιρεκά[illegible] τάφος προαισθάνεται, μαντεύει ὁποία [illegible] αὕτη δὲν εἶναι ἐκ τῶν κοι-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

νῶν· ἄσημον πτῶμα δὲν θὰ καλύψῃ τὸ σαρκοβόρον χῶμά του. Θὰ περικλείσῃ τὸν πρωταθλητὴν τῶν ἐλευθεριῶν μας, τὸν ἥρωα τῆς ἐνδόξου ἐποποιΐας τῆς μακρᾶς κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ πάλης μας, τὸν θέντα τὸν πρῶτον καὶ ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ ὑψιλοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἀπελευθερώσεώς μας· θὰ περικλείσῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Γερασίμου Λιβαδᾶ.

'Αλλ' ὄχι! Στῆθι ἐπὶ μικρὸν νεκροθάπτα, ἀπόθες πρὸς στιγμὴν τὸ πτύον. . . Ἄφες ἀκόμη νὰ γεννήσῃ ἡ θέα τοῦ ἐνδόξου νεκροῦ ἱερὰς συγκινήσεις εἰς τὴν καρδίαν μας, ἄφες νὰ ἴδωμεν μετὰ σεβασμοῦ ἀκόμη τὴν πολιὰν καὶ σεμνὴν κεφαλὴν, ἥτις συνέλαβε καὶ ἐπραγματοποίησε σχέδια μεγάλα, τὰς χεῖρας τὰς δεδεμένας τώρα, αἵτινες εἰργάσθησαν ἄλλοτε τόσον ἀπόνως νὰ ῥινίσωσι τὰ δεσμά μας, τὸ γηραιὸν καὶ κεκυρτωμένον σῶμα, τὸ συντριβὲν ὑπὸ τῆς βίας τῶν λαιλάπων ἀλλὰ μήποτε καμφθὲν, τὸ ὁποῖον ὡς ὄρος περίπνοον ἀνετινάζετο ἄλλοτε καὶ ἔρριπτε χειμάρρους ἐνθουσιασμοῦ· ἄφες πρὶν ἢ παρασύρῃ εἰς τῆς αἰωνιότητος τὴν ἄβυσσον ὁ ῥοῦς τοῦ χρόνου τὴν δρῦν, τὴν ὁποίαν εὑρὼν σήμερον ξηρὰν καὶ ἄφυλλον καὶ κατεσκληκυῖαν ὁ βορέας συνέτριψε, ν' ἀναμνησθῶμεν τῆς εὐτυχοῦς ἐποχῆς, ὅτε ἠγείρετο ἀκμαία καὶ καλλίφυλλος, ἀμφιλαφῆ παρέχουσα σκιὰν, διότι ἠρδεύετο μὲ τὰ νάματα τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς μεγάλης ταύτης θεότητος ἣν ἐλάτρευσεν ἡ μεγαλουργὸς γενεὰ τῶν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀποιχομένων μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Πατρίδος μας, οἵτινες μὲ τὰς χεῖρας των δεσμευμένας γιγαντιαῖα καὶ τεράστια ἀνήγειραν τρόπαια. Ἄφες νὰ σπείσωμεν ὀλίγα δάκρυα εὐγνωμοσύνης, νὰ ῥίψωμεν ἔτι ὀλίγα ἄνθη ἐπὶ τοῦ φερέτρου του, νὰ προσαγορεύσωμεν τελευταῖον τὸν γηραιὸν ἀγωνιστήν.

Ἱστοροῦσι περὶ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ὅτι, πρὶν ἢ τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος ταφῇ, ἐφέρετο παρὰ τὸ χεῖλος λίμνης καὶ ἐκεῖ ἐδικάζετο, προσερχομένων τῶν βουλομένων καὶ ψῆφον ἐκφερόντων περὶ τοῦ μεμπτοῦ ἢ ἀμώμου βίου, ὃν διήγαγεν, ἐξ οὗ, λέγεται, ἕλκει καὶ τὴν ἀρχὴν ἡ μυθολογουμένη ἐν Ἅδου

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ 1927

ὑστάτη κρίσις. Ὑψηλὸν καὶ μέγα τὸ ἔθιμον τοῦτο, τὸ ὁποῖον χιλιάδες ἐτῶν παρελθοῦσαι δὲν ἴσχυσαν νὰ καταργήσωσιν! Ὅ,τι ἐτελεῖτο εἰς τὴν Μέμφιν καὶ τὰς ἑκατομπύλους Θήβας πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, τελεῖται ἀκριβῶς καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν, ἐν ἐλάσσονι μὲν πομπῇ καὶ ἐπιδείξει, ἀλλ' ἐν ἴσῃ, ἴσως, δικαιοσύνῃ καὶ ἀμεροληψίᾳ. Ἡ μολυβδίνη χεὶρ τοῦ θανάτου φράσσει τὰ στόματα τῶν ἀτομικῶν παθῶν καὶ ἀφίνει νὰ ὁμιλήσῃ μόνη ἡ ἀληθινὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως. Ὅτε τὸ φέρετρον τοῦ νεκροῦ ἀποτίθεται ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ τάφου, οἱ ἐπιζῶντες ἐκφέρουσι ἀδέκαστον, ὡς ἐκ συνειδήσεως ἀπορρέουσαν ἐτυμηγορίαν. Ἐάν τις ἐπιδεξίως κατώρθωσεν ἐν τῇ ζωῇ νὰ περιβληθῇ δολίως ἀπαστράπτον καὶ καταθαμβοῦν περίβλημα τιμῆς καὶ δόξης, δὲν κατατίθεται ὅμως καὶ μὲ αὐτὸ εἰς τὸ μνῆμα. Εἰς τὸ μνῆμα φέρει μόνον τὸ σάβανον. Εἴρων ὁ θάνατος συστρέφει καὶ ῥίπτει χαμαὶ τὸ ἀπατηλὸν ῥάκος, καὶ δεικνύει γυμνὴν εἰς τοὺς ἐπιζῶντας τὴν βδελυρὰν ἀσχημίαν. Μακάριος ἐκεῖνος ὅστις, ἔστω καὶ ταπεινωθεὶς ἐν τῇ ζωῇ, ἐμεγαλύνθη ἐν τῷ θανάτῳ, ἀλλ' οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἡ Κοινωνία καὶ μετὰ θάνατον ἀνεθεμάτισεν. Οἱ λίθοι τοῦ ἀναθέματος, οἱ ῥιπτόμενοι ἐπὶ τοῦ μνήματός του, σχηματίζουσι πυραμίδα μέχρι νεφῶν ὑψουμένην καὶ παραδίδουσαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν κατάρατον τοῦ θανόντος τὴν μνήμην.

'Αλλ' εἶνέ τινες οἱ ὁποῖοι δὲν περιμένουσι τὸν θάνατον ὅπως ἀκούσωσι περὶ αὐτῶν τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν. Τὰ ἔργα ὅσα διέπραξαν, γενναῖα καὶ ὑψηλὰ ὄντα καὶ εἰς τὸ παρελθὸν ἀνήκοντα, ἀποχωρίζουσιν αὐτοὺς τῆς ζωῆς τρόπον τινὰ, ἀφίνοντα τὸ μὲν σῶμα νὰ διανύσῃ τὸ στάδιον ὅπερ ὥρισεν ἡ εἱμαρμένη, καὶ μεταφέροντα τὸ ἴνδαλμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ καθίζοντα αὐτὸ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τοῦ μήπω πληρωθέντος τάφου του, ὅπως ἐκεῖθεν ἀκούσῃ ἀτάραχον τὴν κρίσιν τῶν μεταγενεστέρων. Ὁ παρὼν νεκρὸς εἶνε εἷς τῶν ἀνθρώπων τούτων. Τί ἂν ἡ Πρόνοια ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ πορευθῇ μακρὸν τοσοῦτον καὶ ἐπίπονον στάδιον ζωῆς; Ἐκεῖνος ἀφοῦ ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του, ἀφοῦ εἶδε ὅτι οὐδὲν τῷ ὑπελείπετο πλέ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ον νὰ πράξῃ, ἐπορεύθη πρὸ καιροῦ καὶ ἔστη ὑπὸ τὴν ἰτέαν τοῦ μνήματός του ὅπως ἀναπαυθῇ, καὶ ἐκεῖθεν ἀνέβλεψε γαλήνιος καὶ μειδιῶν πρὸς τοὺς ἐπερχομένους καὶ ἀνέμεινε. Οὐδεμία χεὶρ ἠγέρθη ὅπως ἀναθεματίσῃ αὐτόν· οὐδὲν στόμα ἠνεῴχθη πρὸς ἀράν· ὅλαι αἱ χεῖρες τὸν ηὐλόγησαν. ὅλα τὰ στόματα τὸν ἐπηυφήμησαν· ὁ κατάκοπος γέρων ᾐσθάνθη παλμοὺς συγκινήσεως· εἶδε τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του στερεωμένα. εἶδε τὰ ἄνθη τὰ ὁποῖα ἔσπειρε, βλαστήσαντα καὶ μυροβολοῦντα. Ὅτε ἦλθε τὸ τέρμα τὸ μοιραῖον, ἔκλεισε τοὺς ἀμαυροὺς ὀφθαλμούς, ἐσταύρωσε τὰς ἀδυνάτους χεῖρας καὶ ἀπεκοιμήθη, γαλήνιος πάντοτε καὶ πάντοτε μειδιῶν, τὸν ὕπνον τῶν δικαίων. Ἡ οἰκογένειά του ἀπώλεσε φιλόστοργον πατέρα, ἡ κοινωνία σεπτὸν πολίτην, ἡ ἐλευθερία ἔνθερμον ὑπερασπιστήν, ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἐδέχετο εἰς τὰς τάξεις του ἕνα ἔτι μάρτυρα.

Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ γράψω τὸν βίον τοῦ Γερασίμου Λιβαδᾶ. Δὲν οἰκειοποιοῦμαι δικαίωμα ἀνῆκον εἰς μόνην τὴν ἱστορίαν. Τὸ ὄνομά του ἀνεγράφη ἤδη γράμμασι πυρίνοις εἰς τὴν βίβλον τῆς Ἀθανασίας, Ἡ ἱστορία, ἡ εὐγενὴς αὐτὴ προστάτις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ τῶν μεγάλων πράξεων, ἐφρόντισε πολὺ πρὸ ἐμοῦ. Τὰ ὀνόματα τῶν τοιούτων ἀνδρῶν περιβάλλονται ὑπ' αὐτῆς θείαν αἴγλην, ἧς ὁ χρόνος οὐδόλως ἀμαυροῖ τὴν λάμψιν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁμίχλης τῶν αἰώνων ἐκεῖνα λάμπουσι πάντοτε, φάροι συμπαθεῖς, τῶν μεταγενεστέρων τὴν πορείαν φωτίζοντες καὶ ποδηγετοῦντες.

Ἡ ἱστορία υἱοθετήσει τὸν Γεράσιμον Λιβαδᾶν, Εἶπε καὶ θὰ εἴπῃ ὅτι ὑπῆρξε θερμουργὸς διάνοια, γενναία καρδία, εὐγενὴς ψυχή, ἀδάμαστος φύσις. Ἡ ἐλευθερία μικρὸν τὸν παρέλαβε καὶ τὸν ἐμύησε τὰ δόγματά της, Ἐθήλασε τὸ γάλα της καὶ ηὐξήθη ὑπὸ τὸ ζωογόνον θάλπος αὐτῆς. Ὁ παρὼν αἰὼν ἤρχισεν ἐν τῷ μέσῳ ἐκρήξεων κρατήρων ἡφαιστείων. Τὸ ἔδαφος ἀκόμη σφαδάζει ἐκ τῶν δεινῶν ἐκείνων τιναγμῶν. Ὁ Λιβαδᾶς εὑρέθη ἐν τῷ μέσῳ των καὶ ᾐσθάνθη ὅλους τοὺς κλονισμούς. Οἱ ἰσχυροὶ ὄνυχες τῆς Ἀγγλικῆς λεοπαρδάλεως ἐνεπηγνύοντο

εἰς τὴν σάρκα τῆς πτωχῆς Ἑπτανήσου ἥτις ἄλλοτε κόρη ὀρφανὴ μητρὸς καὶ περιπεσοῦσα ἀλλοδιαδόχως ὑπὸ τόσους ὠμοὺς κηδεμόνας, εἶχε τεθῇ τελευταῖον ὑπὸ τὴν προστασίαν της. Ἐσφάδαζεν ἀλλὰ δὲν ὡμίλει. Ἐνίοτε ἔκλαιεν, ἀλλ' ὑποκώφως, καὶ τὰ δάκρυά της μετεβάλλοντο εἰς ἀμιμήτους στροφάς, ὑπὸ τὴν λύραν τοῦ Σολωμοῦ. Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, φαίνεται, τῶν αἰώνων ἐγράφη ὑπὸ δακτύλου ἀοράτου καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἐθνικοτήτων. Ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἰταλία, ἡ Πολωνία πρὸς πεῖσμα τῶν Ἱερῶν Συμμαχιῶν εἶχον συζητήσει λίαν εὐγλώττως. Εἰς τὴν Δύσιν ἀνετρέποντο θρόνοι πανίσχυροι. Ὁ ζέφυρος τῆς Ἑσπερίας μετήνεγκε καὶ μετέδωκε τὸν πυρετὸν καὶ εἰς τοῦ Ἰονίου τὰς νήσους. Ὁ Λιβαδᾶς ἀνέπνευσε κατὰ κόρον τὸν φλογερὸν ἀέρα καὶ ὡμίλησε πρῶτος μὲ θάρρος καὶ μὲ εὐτολμίαν. Ἡ φωνὴ τῆς Ἐλευθερίας εὕρισκεν πρώτην ἠχὼ ἐν Ἑπτανήσῳ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Γερασίμου Λιβαδᾶ. Ἀλλ' ἡ μητρυιὰ τότε ἐξηγριώθη. Ὁ Ἄδαμς συνελάμβανε καὶ ἐφυλάκιζε τὸν Λιβαδᾶν ἐπὶ 9 μῆνας εἰς τὰ δεσμωτήρια τῆς Κερκύρας. Ἔκτοτε ἄρχεται μακρὰ περιπετειῶν καὶ διωγμῶν καὶ φυλακίσεων σειρά. Ὅλαι τοῦ Κράτους αἱ φυλακαί, ἀπὸ τοῦ Βίδου μέχρι τοῦ Φρουρίου Ἁγ. Γεωργίου ἐξένισαν τὸν φιλελεύθερον ἄνδρα, ὅλαι αἱ ἐρημόνησοι ἤκουσαν τοὺς στεναγμοὺς αὐτοῦ ἐξορίστου. Ἐφυλακίσθη ἐπὶ Ἄδαμς, ἐπὶ Νοῦγεντ, ἐπὶ Σείτωνος, ἐπὶ Οὐάρδου. Ἵν' ἀποφύγῃ τὴν ὠμότητα τοῦ τελευταίου τούτου, τοῦ συσφίγγοντος διὰ βρόχου φονικοῦ τὸν λαιμὸν τῆς ἀτυχοῦς νήσου, ὅστις ἐζήτει παντοίῳ τρόπῳ νὰ τὸν ἐνοχοποιήσῃ ὡς στασιώτην, μετέβη εἰς Ἤπειρον οὐχὶ ῥίψασπις, ἀλλ' ἵνα κ' ἐκεῖ ἀκολουθήσῃ τὸν καλὸν ἀγῶνα ὅνπερ ἀνέλαβε, συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ τότε κομητάτου πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων ἀδελφῶν. Ἐν γένει καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου δὲν ἀπέκαμε οὐδὲ πρὸς στιγμήν, ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ παλαίων ὑπὲρ τῶν ἐλευθεριῶν μας. Αὐτὸς ἦτο ὁ πρῶτος δοὺς τὸ σύνθημα τῆς πάλης, αὐτὸς ἐτάχθη πρῶτος εἰς τὴν φάλαγγα τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ἀνδρῶν οἵτινες προη-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

σπίσαντο τὴν ἀνεξαρτησίαν μας, καὶ αὐτὸς ἀπεσύρθη τελευταῖος, ἀφοῦ αἱ ἰδέαι του ἐστέφθησαν ὑπὸ τῆς νίκης. Καὶ ὁποῖα νίκη εἶναι ἐκείνη ἣν ἐκέρδησαν οἱ ἄνδρες οὗτοι! Εἶνε ἔργον ἀληθῶς τιτάνειον, ἔξοχον, τοῦ ὁποίου τὴν λαμπρότητα οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ ν' ἀμαυρώσῃ ὁ χρόνος. Ἡ ἱστορία τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ θὰ ἀποτελῇ ἐσαεὶ τὰς ὡραιοτάτας τῆς ὅλης Ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας σελίδας. Ὀλίγοι ἄνδρες ἐπάλαισαν στῆθος πρὸς στῆθος ἀγῶνα βαρὺν καὶ ἐπώδυνον, μὲ θάρρος καταπλῆσσον, μὲ πολιτικὴν περίνοιαν καὶ σύνεσιν ἀξιοθαύμαστον κατὰ πολιτικῆς ὑπούλου καὶ δολίου, κατὰ δεσποτισμοῦ ἀγροίκου καὶ ἀγερώχου. Πρὸς τὰς ἀγχόνας ἀντέτασσον τὸν λόγον, πρὸς τὰς ῥᾳδιουργίας τῆς διαφθορᾶς τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν αὐταπάρνησιν. Εἰς τὰς πτωχὰς καὶ ἀπομεμονωμένας αὐτὰς νήσους, ἀνεφάνησαν χαρακτῆρες ὑπενθυμίζοντες τοὺς Θεμιστοκλεῖς καὶ τοὺς Φωκίωνας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τοὺς Κιγκινάτους τῆς ἀρχαίας Ῥώμης. Ἐπάλαισαν, ὑπέστησαν πολλά, ἀλλ' ἐνίκησαν ἐπὶ τέλους, καὶ ἡ νίκη των αὕτη διέρρηξε τὰ δεσμὰ τῶν χειρῶν μας καὶ ἐξησφάλισε διὰ παντὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν μας, καὶ σήμερον πᾶσα καρδία συναισθανομένη τοῦτο, ἀνακράζει πρὸς αὐτούς « Εὐλογητοὶ νὰ ἦσθε, ἄνδες φιλοπάτριδες,» οἱ ἀποδόντες εἰς ἡμᾶς τὸ τιμαλφέστερον τῶν ἀγαθῶν,» τὸ ὁποῖον ἀπηνῶς μᾶς εἶχον ἀφαιρέσει οἱ ξένοι, — οἱ » ἀποδόντες εἰς ἡμᾶς τὴν Πατρίδα.»

Τοῦ ἀθανάτου τούτου ἀγῶνος μετέσχε, καὶ εἷς τῶν ἐπιφανῶν μαχητῶν ἐγένετο, ὡς προεῖπον, ὁ προκείμενος νεκρός. Ἑπτάκις ἐφυλακίσθη ἢ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς Προστασίας, ἀλλὰ κατὰ παράδοξον συγκυρίαν, ὡσανεὶ ἡ πατρίς του ἤθελε ν' ἀπονείμῃ αὐτῷ τιμὰς ἴσας τὸν ἀριθμὸν πρὸς τὰς κακώσεις, ἑπτάκις ἡ ψῆφος τῶν συμπολιτῶν του τὸν ἀνέδειξεν Βουλευτὴν εἴς τε τὴν Ἰόνιον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν καὶ εἰς τὴν Β'. ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴν συνέλευσιν. Τῆς Θ'. ἐνδόξου Βουλῆς ὑπῆρξεν εἷς τῶν κορυφαίων ἡγετῶν, τῆς ΙΒ'. ἐχρημάτισε προσωρινὸς πρόεδρος. Τὸ ὄνομά του φαίνεται ἐν τοῖς πρώτοις ὑπὸ τὸ ἀθάνατον ψήφισμα τῆς Θ'. Βουλῆς περὶ τῆς Ἑνώσεως

τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ τὸ τῆς τελευταίας, ὅπερ καὶ ἔλαβεν αἴσιον κῦρος. Καὶ τὄνομα τοῦτο ἐτίμων καὶ ἐσέβοντο οἱ ἁπανταχοῦ φιλελεύθεροι, διότι καὶ αὐτὴ ἡ ἐν Παρισίοις ἑδρεύουσα Παγκόσμιος Ἑταιρία πρὸς κατάργησιν τῆς δουλείας καὶ τῆς σωματεμπορίας προεδρευομένη ὑπὸ Δουκὸς Βαλεντινουά, τοῦ πρίγκηπος δὲ Ῥοὰν - Σουβὶζ τοῦ πρίγκηπος Σούτζου καὶ τοῦ κόμητος Παρσὰν μεγιστᾶνος τῆς Ἱσπανίας ἐξέλεγεν αὐτὸν κατὰ τὸ 1862 ἐπίτιμον Πρόεδρον καὶ ἀπέστειλλεν αὐτῷ τὸ δίπλωμα μετὰ λίαν κολακευτικῆς ἐπιστολῆς. Προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν καὶ ἀπηυδηκὼς ἐκ τοῦ πολυχρονίου ἀγῶνος ἀπεσύρθη πλέον τῆς τύρβης τῶν κοινῶν καὶ ἔζη ἰδιωτεύων. Νἀναφέρω περὶ τῶν κακουχιῶν του, ἀναφέρω περὶ τῆς πενίας του δὲν τολμῶ, οὐδὲ θὰ ἦτο ἴσως ἐνταῦθα καιρός. Ἡ κοινωνία πᾶσα γινώσκει καὶ ἀνομολογεῖ ὅτι κατὰ τὸν πολυκύμαντον αὐτοῦ πολιτικὸν βίον, ἡ ἄλλως λαμπρὰ καὶ μεγάλη αὐτοῦ περιουσία ὁλοτελῶς κατεστράφη· προσήνεγκε καὶ ταύτην ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν τοσοῦτον ἐνδόξως ἠγωνίσατο. Ἀλλ' οἱ ἄνδρες οἱ ὑπὸ ἀληθῶς ἁγνοῦ σκοποῦ ἐμπνεόμενοι, πρὸς οὐδὲν λογίζονται τὰ τιμαλφέστατα, ἀπέναντι τῆς εὐοδώσεως τῶν ἀρχῶν των. Ἡ ἱςορία ἀπαριθμεῖ ἡμῖν Τιμολέοντας ἀδελφοκτόνους, Βρούτους παιδοκτόνους καὶ Κουρτίους ῥιπτομένους ἐθελοντὶ εἰς τὸ βάραθρον. Οἱ ὑπὸ ἁγίου πυρὸς φλεγόμενοι καὶ δρῶντες δὲν ἀποβλέπουσιν οὐδ' εἰς ἀμοιβὴν εὐτελῆ οὐδ εἰς ὑστεροφημίαν. Οὐδὲν ἄπορον ὅθεν ἐὰν ὁ γεραρὸς νεκρὸς ἐθυσίασε τὰ πάντα χάριν τοῦ σκοποῦ του. Ἡ συνείδησις τὸν παρηγόρει μέχρι τέλους καὶ ὅτε ᾐσθάνθη τὸ ῥῖγος τοῦ θανάτου, ἡ συναίσθησις τῆς πιστῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος τῷ ἔκλεισε παρήγορος τοὺς ὀφθαλμούς.

Καὶ τώρα ἱστάμενοι πρὸ τοῦ φερέτρου τοῦ περικλείοντος τὸ σῶμα τοῦ γηραιοῦ ῥιζοσπάστου, τοῦ πρωταγωνιστήσαντος ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν αὐτονομίας, τοῦ ἀκαμάτου πατριώτου, τοῦ Γερασίμου Λιβαδᾶ, πρὸ τοῦ ἀνεῳγότος τάφου τοῦ μέλλοντος νὰ ἐγκλείσῃ αὐτὸ διὰ παντός, πῶς κατεχόμεθα; ὁποί-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

α αἰσθήματα γεννᾷ ἡμῖν ἡ θέα τούτου; Γεννᾷ ἡμῖν τὸ λυπηρὸν αἴσθημα ὅτι ἡ γενεὰ αὕτη τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῶν προμαχησάντων ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡμῶν ἐκλείπουσα ὁσημέραι καὶ εἰς τὸν τάφον ἀπολήγουσα, ἀπορφανοῖ ἡμᾶς οἰκτρῶς, διότι εἶναι δύσκολον ἂν ὄχι ἀδύνατον νἀναπληρωθῇ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ὤφειλον νὰ ὦσι ἀθάνατοι, ἢ κἂν αἰωνόβιοι, ὅπως ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν μένοντες, ἀναπτερῶσι ἀεννάως διά τε τῆς θέας καὶ τοῦ λόγου τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, ὅπερ τοσοῦτον οἰκτρῶς ἔχει καταπέσει εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς καιρούς.

Εἶχεν ἀνάγκην τὸ ἔθνος ἡμῶν νὰ βλέπῃ ἀπαύστως καὶ νὰ θαυμάζῃ τοὺς τιτᾶνας αὐτούς, τοὺς νεωτέρους μαραθωνομάχους, ὅπως παραβάλῃ μὲ τοὺς νάνους τοὺς μικροπρεπεῖς καὶ ἀνοσίους πολιτικούς, τοὺς κατὰ καιροὺς διέποντας τὰς τύχας του, καὶ περιάγοντας αὐτὸ διὰ τῆς ἀλόγου καὶ μωρᾶς πολιτικῆς των εἰς θέσιν ἀξιοθρήνητον, ἐν ᾗ ἐποχῇ μάλιστα τὰ πεδία πληροῦνται μαχητῶν, καὶ οἱ παιᾶνες τοῦ πολέμου ἠχοῦσι, καὶ τὰ ξίφη συγκρούονται καὶ πᾶν ἔθνος διεκδικεῖ τὰ δικαιώματά του. Ἓν ἄλλο αἴσθημα ὀδυνηρότερον πληροῖ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ σώματος τούτου, τὸ αἴσθημα τῆς ἀγανακτήσεως ὅπερ γεννᾷ ἡ ἀγνωμοσύνη αὐτῶν τούτων τῶν ἀρχολιπάρων. Ἡ ἀγνωμοσύνη! ἡ Ἑλληνικὴ αὐτὴ αμαρτία, ἡ αἰωνία σηπεδὼν τῆς Ἑλλάδος, ἡ δοῦσα τὴν ἐξορίαν ἄλλοτε εἰς τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸ κώνειον εἰς τὸν Φωκίωνα. Ἡ ἀγνωμοσύνη! ἐκείνη ἔθλιψε μέχρι τῆς ἐσχάτης πνοῆς καὶ τὸν πολιὸν αὐτὸν ἀγωνιστήν. Εἰς τὸν ἀγωνισθέντα τοσοῦτον κρατερῶς, εἰς τὸν ἀφιλοκερδῆ πατριώτην, εἰς τὸν ὑποστάντα μυρίας κακουχίας, ἐξορίας, φυλακίσεις, εἰς τὸν προσενεγκόντα εἰς θυσίαν περιουσίαν, ἀσφάλειαν ζωῆς, τὸ αἷμά του αὐτὸ ἐὰν ἐχρειάζετο ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους, παρὰ τοῦ Ἔθνους τούτου· ἢ μᾶλλον παρὰ τῶν κυβερνώντων αὐτό, οὐδὲν προσηνέχθη ὡς ἀμοιβή! Παρὰ τῶν σπαταλώντων ἄπειρα ποσὰ πρὸς διατροφὴν τῶν κηφήνων, τῶν μωρῶν, τῶν ἀπλήστων, δεν προσηνέχθησαν εἰμὴ ἐλεεινὰ ψυχία πρὸς τὸν γηραιὸν πατριώτην, καὶ ὁ Γεράσιμος Λιβαδᾶς ἀπέθανε ἐν πενίᾳ καὶ στερήσει.

Θεωρήσατε τὰ στήθη ταῦτα! εἶναι γυμνά, δὲν τὰ κοσμεῖ οὐδὲν παράσημον. Τὰ στήθη μὲ τὰ ὁποῖα πρῶτα ἠκούσθη ὁ ἄδολος παλμὸς τῆς ἐλευθερίας, μέγιστε Θεέ! δὲν ἐκρίθησαν ἄξια νὰ φέρωσι τὸ παράσημον, τὸ ὁποῖον τοσοῦτον ἀφειδῶς διανέμεται εἰς τόσους ἀμάχους πολεμιστάς μας. Εὗρον τὴν τράπεζαν ἐστρωμένην καὶ παρεκάθησαν χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι διὰ νὰ στρωθῇ ἡ τράπεζα ἐχρειάσθη νὰ χυθῇ αἷμα εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλληνίδος γῆς, νὰ ὑψωθῶσιν ἀγχόναι, νὰ διασχίσῃ σάρκας ἡ μάστιξ τοῦ δημίου. Αἱ χεῖρες αἵτινες ἔστρωσαν τὴν τράπεζαν ἐκάθησαν ἀπόβλητοι εἰς τὰς τριόδους καὶ ἐζήτουν τῶν παριόντων τὸ ἔλεος! Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα διαβᾶται· καὶ ἡμεῖς ἃς ῥίψωμεν τὸν ὀβολόν μας εὐγνώμονες εἰς τὰς χεῖρας ταύτας τὰς τεινομένας καὶ τρεμούσας ὑπὸ τοῦ γήρως καὶ τῶν βασάνων. Καὶ ὁ ὀβολὸς οὗτος θὰ ἦνε οἱ ἑξῆς πρὸς αὐτὸν λόγοι μας: Ἀπόθανε, Λιβαδᾶ, εἰς τὴν ἔνδοξον πενίαν σου, ἀντὶ νὰ ζητήσῃς τὰ εὐτελῆ ἐλέη τῶν μεγάλων· αὐτὴ θὰ σὲ σώσῃ ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ φθόνου, ἀπὸ τὸν ἰὸν τῆς συκοφαντίας, θὰ σὲ μεγαλύνῃ ἀπέναντι τῶν μεταγενεστέρων, θὰ σὲ ἐξυψώσῃ ἀπέναντι τῆς ἱστορίας. Μὴ δεχθῇς παράσημα· τὰ παράσημα τὰ ὁποῖα φέρει σήμερον ὁ συρφετός, δὲν θὰ προσέθετον οὐδεμίαν τιμὴν εἰς τὰ εὐγενῆ στήθη σου. Παράσημα φωτεινὰ καὶ ἔνδοξα ἔσονται τὰ μεγάλα ἔργα σου. Ἐκεῖνα ἀληθῶς καταθαμβοῦσι τὸ ὄμμα, ἐνῷ πολὺ συχνὰ τὰ παράσημα προκαλοῦσι τὸ μειδίαμα τοῦ οἴκτου ἐπὶ τὰ χείλη.

Ναί! ἐδῶ ἀναπαύθητι, γηραιὲ ἀγωνιστά! Ἐδῶ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ὅπου κατέπεσες φέρων ἐπ' ὤμων τοῦ μαρτυρίου σου τὸν σταυρόν. Ἐδῶθεν θὰ σὲ ἀνεγείρῃ ὁ ἐπερχόμενος χρόνος ἵνα σὲ στήσῃ ἐπὶ ὑψηλοῦ στυλοβάτου. Ἐὰν ἠδύνασο ἀκόμη νὰ σκεφθῇς καὶ νὰ αἰσθανθῇς, βέβαια τὸ ἄπνουν σῶμά σου θ' ἀνεσκίρτα αἰσθανόμενον ὅτι χῶμα Ἑλληνικόν, χῶμα εἰς τὸ ὁποῖον σὺ ἔδωκες διὰ τῶν ἀγώνων σου πατρίδα καὶ ὄνομα, θὰ σὲ σκεπάσῃ. Μὴ ἀγανάκτει ὑπὸ τὸν τάφον σου, ἐὰν ἡ ἄνοια καὶ ἡ κουφότης παρεγνώρισε τὰς ἐκδουλεύσεις σου καὶ σ' ἐλησμό-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

νησεν, καὶ σὲ ἀφῆκεν ἐν τῇ ἀφανείᾳ. Λυδία λίθος ἡ ἀφάνεια καὶ ἡ στέρησις σὲ ἀνέδειξαν γνήσιον καὶ τιμαλφὲς μέταλλον. Ἡμεῖς δὲν σ' ἐλησμονήσαμεν ἂν οἱ μεγάλοι σὲ ἐλησμόνησαν. Πᾶσα γενναία καὶ εὐγενὴς ψυχὴ θὰ σὲ ἐνθυμῆται καὶ ὑπὸ εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ κατεχομένη θὰ σὲ εὐλογῇ. Κοιμήσου μὲ τὴν παρήγορον ἐλπίδα ὅτι μίαν ἡμέραν τὸ Ἔθνος ἐλεύθερον καὶ μεγάλον, θὰ ἐνθυμηθῇ τίνας ὑποχρεώσεις ἔχει πρὸς τοὺς μοχθήσαντας ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ θ' ἀνεγείρῃ Πάνθεον δι' αὐτούς· θὰ σὲ ἀναζητήσῃ καὶ θ' ἀνεύρῃ τὴν κόνιν σου καὶ μὴ δυνηθὲν νὰ στέψῃ τοὺς κροτάφους σου ζῶντος, μὲ τὴν δάφνην τὴν ὁποίαν ἐφύτευσαν αἱ χεῖρές σου, θὰ στέψῃ τὴν προτομήν σου!

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω σκόπιμον κρίνομεν νὰ δημοσιεύσωμεν ὅσα τῇ 21 Μαΐου 1876, ἤτοι τὴν ἐπέτειον τῆς Ἑνώσεως καὶ ἕνα μῆνα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λιβαδᾶ, ἔλεγεν ὁ ἀξιότιμος συμπολίτης του Κ. Σ. Μαζαράκης ἐνώπιον πυκνοῦ ἀκροατηρίου ἐν τῷ ἐν Ἀργοστολίῳ Συλλόγῳ «ἡ ΗΩΣ» περὶ τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ ἀγῶνος καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ Λιβαδᾶ. Ο. Κ. Μαζαράκης, καίτοι δὲν ἐδημοσίευσεν ἔτι τὴν ὡραίαν ἀγόρευσίν του οὐχ ἧττον εὐηρεστήθη πάνυ φιλοφρόνως νὰ προσφέρῃ ἡμῶν τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα πρὸς δημοσίευσιν.

«...Ἀλλ' ἡ Ἑπτάνησος ἐδείχθη καὶ ὑπὸ ἄλλην, οὐχ ἧττον σπουδαίαν ἔποψιν ἐπωφελὴς εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, καθόσον ἐστάθη τὸ καταφύγιον τῶν διαφευγόντων τὴν τουρκικὴν θηριωδίαν ἀδελφῶν, καὶ τὸ ὁρμητήριον τῶν νεηλύδων μαχητῶν. Οὐδεμίαν εὐκαιρίαν ἀφῆκε νὰ διαφύγῃ χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν πρὸς τὴν μητέρα ἄπειρον ἀγάπην της καὶ νὰ προσφέρῃ τὸν κατὰ δύναμιν ἀπαιτούμενον φόρον της.

Ἐπάλαισεν ἡ Ἑπτάνησος ὅσον ἐδύνατο νὰ παλαίσῃ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς δούλης μητρός. Ἀλλ' ἔχει ἀκόμη νὰ

παλαίσῃ. — Καὶ πῶς νὰ μὴ παλαίσῃ ἀφοῦ διὰ τοῦ ἀνοσίου ἐκείνου συντάγματος τοῦ Μέϊτλανδ, ὁ προστάτης ἐσφετερίσθη καὶ τοῦ λαοῦ τὴν κυριαρχίαν, καὶ κατέστησε τοῦτον μὲν δορυάλωτον εἵλωτα, ἑαυτὸν δὲ ἀπάνθρωπον κατακτητὴν καὶ τύραννον, καὶ ἀφοῦ διὰ τῆς ὑψηλῆς Ἀστυνομίας τοῦ Ἄδαμ καὶ τῶν διαδόχων του Νούγεντ, Δούγλας, Μεκένζης, Σεΐτωνος Οὐάρδου, ὁ πολίτης δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράζῃ τὰ παράπονά του, ἐστερεῖτο τοῦ λόγου, καὶ οὐδεμία ἐγγύησις παρείχετο περὶ τῆς προσωπικῆς του ἐλευθερίας; Καὶ πῶς νὰ μὴ παλαίσῃ πρὸς ἀπομάκρυνσιν τοῦ ξενικοῦ στοιχείου ἐκ τοῦ ἐδάφους της, πρὸς ἐκρίζωσιν τῆς φιλοτούρκου Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ἥτις κατέναντι τῶν σφαζομένων ἀδελφῶν κηρύττεται ὑπέρμαχος τοῦ ἰσλαμισμοῦ καὶ μὲ ἄκαμπτον καρδίαν πειρᾶται ἵνα ἡ Ἑλληνικὴ ἀναγέννησις, χάριν τῆς ὁποίας ἄφθονον καὶ πολύτιμον ἔχυσεν αἷμα, ἐκ νέου ἐνταφιασθῇ; Αἱ ἀποστασίαι τοῦ 1830 καὶ 1833 εἶναι τὰ πρῶτα κρούσματα, αἱ πρῶται ἀψιμαχίαι τῆς Ἑπτανήσου ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἑνώσεώς της μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τῆς οἱασδήποτε τύχης της. Ἀλλ' εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τὰς χεῖρας ἑνὸς Κρομβέλου, ἡ τιμὴ νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ πρόσωπον ἑνὸς Ἡλιογαβάλου, καὶ ἡ ἀρετὴ νὰ συνδιαλλαχθῇ μὲ ἕνα Νέρωνα; Πλὴν εὑρίσκεται καὶ εἷς Θρασύβουλος πρὸς καταδίωξιν τῶν τυράννων· εὑρίσκεται ὁ πρωτομάρτυς τῆς Ἐθνικῆς ἰδέας Γεράσιμος Λιβαδᾶς, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1830, ὅτε ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ἤδη ἠλευθερωμένης Ἑλλάδος μέχρι τοῦ ἔτους 1849, ὅτε ὁ ῥιζοσπαστισμὸς ἐφηπλώθη ἐν Ἑπτανήσῳ, ἑπτάκις ἐξωρίσθη καὶ ἐγκαθείρχθη, καὶ τὴν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον περιουσίαν αὐτοῦ ἐξ ὁλοκλήρου ἀπώλεσε χάριν τῆς μεγάλης ταύτης ἰδέας, ὅστις ἀναγκασθεὶς νὰ ὑπομνήσῃ τὰ δεινά του πρὸς τὸν τελευταῖον ἁρμοστὴν Στὸρξ ἐν Ὑπομνήματι 25 Ἰουλίου 1860 ἰδοὺ μὲ ποῖον ἀξιοπρεπῆ χαρακτῆρα παρουσιάζεται. « Πρὸς ὑμᾶς » Μυλόρδε ἀποτεινόμενος, οὐδαμῶς διανοοῦμαι νὰ παρεκκλίνω » τῆς εὐθείας ὁδοῦ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τιμῆς, οὐδὲ κατ' » ἐλάχιστον νὰ χαλαρώσω τὴν τεσσαρακονταετῆ ἐνέργειαν τῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

» ἀναλλοιώτου πολιτείας μου, ἢ νὰ προτιμήσω ἀντὶ τῶν ὑψη-
» λῶν καὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων τὴν ποταπὴν καὶ φαύλην ἰδι-
» οτέλειαν. Εἴθε ὁ ὕψιστος καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὲ διασώσῃ τοι-
» αύτης αἰσχρᾶς καὶ ἐπονειδίστου διαγωγῆς!..Ὁ ἀγὼν δι' ὃν
» κατεδιώχθην ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐπεβάλλετό μοι ὡς κα-
» θῆκον εἰς τὸν πολίτην, ὅστις ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὑπερτάτου
» νόμου ἐνήσκει τὸ ἐθνικὸν αὐτοῦ δικαίωμα, τὴν ἐλευθερίαν,
» καὶ ἐγὼ τοῦτον τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἀγωνισάμενος ἀεί-
» ποτε ἀντέταξα νόμιμον ἀντιπολίτευσιν κατὰ τοῦ κυβερνη-
» τικοῦ ἐκείνου συστήματος, ὅπερ καιρίως προσβάλλει τὴν
» τιμὴν καὶ τὰ ζωτικώτερα συμφέροντα τῶν συμπολιτῶν μας.
» Ὅτι δὲ ἐπιτείνει τὴν ἀγωνίαν μου, ὅτι ἀνοίγει ἐπιπρόσθε-
» τον πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν μου, εἶναι ἡ ἀξιοδάκρυτος θέσις
» εἰς ἣν ἡ Κυβέρνησις παραγνωρίζουσα τὴν ἀποστολήν της πε-
» ριήγαγε σύμπαντα τὸν λαὸν τοῦτον, καθάπερ προλαβόντως
» ἐξέθηκα διὰ τῶν δύο μου ὑπομνημάτων πρὸς τὴν ὑμετέραν
» ἐξοχότητα. Διότι, καὶ πῶς ἄλλως δύναται νὰ κρίνῃ τις
» περὶ ἐπικρατείας ἐν ᾗ πᾶσα πηγὴ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ
» πόρου ἐξηντλήθη, πᾶσα πίστις ἐξέλιπε, κατέστη γενικὴ ἡ
» πτώχευσις, τὰ προϊόντα σημαντικῶς ἠλαττώθησαν δι' ἔλει-
» ψιν μέσων καλλιεργίας, διὰ τὴν ὑποτίμησιν τῶν ἐξαγομέ-
» μένων, πρὸ πάντων δὲ τὴν δήμευσιν τῶν πλείστου λόγου
» ἀξίων ἰδιοκτησιῶν της, δυνάμει τῶν λῃστρικῶν νόμων, οἵ-
» τινες ἀπεγύμνωσαν τοὺς πολίτας ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς ἰδιο-
» κτησίας δικαιώματος, ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν μνήμην τὰς
» ἀπανθρώπους ἐκείνας δημεύσεις τοῦ Σύλα, δωρεὰν διανέμον-
» τος εἰς τοὺς δορυφόρους του, τὰς ὄντως ἡγεμονικὰς ἐκείνας
» ἐπαύλεις.»

Ἰδοὺ ποῖος εἶναι ὁ γηραιὸς ἐκεῖνος ἀγωνιστής, ὅστις πρῶτος περιερράντισε τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ μετὰ ζωογόνα νάματα τῆς ἐλευθερίας, ἧς ἀντιθέτως τὰ φίμωτρα ὑπὸ τῆς τυραννικῆς ἐξουσίας ἦσαν αἱ ἐξορίαι, οἱ πυρπολισμοί, ραβδισμοί, ἀπαγχονισμοί, καὶ μύριαι ἄλλαι καταστροφαί, μαστιγώσεις καὶ μαρτύρια....

Παρακατιὼν δὲ

Μετὰ τοιοῦτον ψήφισμα τὸ ὁποῖον λαμπρύνει τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ σεμνύνει τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἰδίως τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ, ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων μετεβλήθη. Ἐνόησεν ὁ ἀνόσιος (Ἁρμοστής) ὅτι ἡ διαφορὰ δὲν εὑρίσκεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Λιβαδᾶ κτλ. (α) ἀλλὰ πράγματι μεταξὺ τυραννευούσης Προστασίας καὶ φιλελευθέρου λαοῦ ἰσχυρὰ πάλη συνίσταται· πάλη μεταξὺ ἁγνοῦ αἰσθήματος καὶ σκληροῦ διωγμοῦ, μεταξὺ ἰσχυούσης δεσποτείας καὶ ἀγωνιζομένου δικαίου· πάλη μεταξὺ διέποντος ψεύδους καὶ φωτοβόλου ἀληθείας· ἀλλὰ πάλη εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπεν ἐπὶ τέλος, ἀπενενοημένη σκληρότης ν' ἀποκάμῃ ἀπέναντι τοῦ ἀκμάζοντος αἰσθήματος, ἡ μαστίζουσα βία νὰ παλινδρομήσῃ ἀπέναντι τοῦ δεσπόζοντος δικαίου, τὸ δὲ θρασύδειλον ψεῦδος νὰ πνιγῇ εἰς τὴν πλημμύραν τοῦ φωτὸς τῆς αἰωνίου καὶ θριαμβοφόρου ἀληθείας.

Καὶ κατωτέρω πάλιν

Οἱ σκόπελοι οὗτοι, οἵτινες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταπονήσωσι τοὺς ὑπερασπιστὰς τοῦ δικαίου καὶ τοὺς προμάχους τούτους τῆς ἐλευθερίας ἂς ὁμολογήσωσι τὴν καταιγίδα τῆς τυραννικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἀνδρικὴν καὶ ἀκλόνητον στάσιν τῶν ἡρώων τούτων τῆς πατρίδος. Ναὶ τῶν ἡρώων οἵτινες οὐχὶ εἰς τὴν ἀκάθεκτον καὶ στιγμαίαν ὁρμὴν τοῦ πάθους ἀναδείκνυνται, ἀλλ' εἰς τὰ πολυετῆ, ἀδιάλειπτα καὶ δεινὰ μαρτύρια τῆς καταστροφῆς περιουσιῶν, τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐρασμίων συζύγων, τρυφερῶν τέκνων, γλυκείας πατρίδος, τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης τῆς πείνης τῆς δείψης καὶ πάσης ἄλλης περιθάλψεως· τῆς στερήσεως προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ, ὅπερ μέγιστον καὶ χείριστον πάντων, τῆς ἀορίστου τύχης των ....

(α) Παραλείπομεν ὧδε τὰ ὀνόματα τῶν ἀγωνιστῶν, καὶ λοιπῶν φιλελευθέρων ἀνδρῶν πασῶν τῶν νήσων, οἵτινες μὲ ἴσον θάρρος ὑπεστήριξαν τοὺς πόθους τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ ἀναγκαζόμεναι νὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὴν ἐν μέρει ἐξιστόρισιν τῶν ἀγώνων τοῦ Γ. Λιβαδᾶ καὶ τὴν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἐκτίμησιν αὐτῶν.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ.

(Ἐκ τῆς Ἐφημ. ὁ « Αἰὼν »)

Ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀπηύθυνε, πρὸς τὴν βαρυπενθοῦσαν οἰκογένειαν τοῦ γηραιοῦ ἀγωνιστοῦ Γερασίμου Λιβαδᾶ, τὴν ἑπομένην ἐπιστολὴν, ἀξίαν καὶ τοῦ γλαφυροῦ καλάμου του καὶ τοῦ προσώπου, ὑπὲρ οὗ ἐγράφη.

Ἐν Λευκάδι, τῇ 8 Ἰουλίου 1876.

Φίλοι μου,

Καθ' ἡμέραν ἀραιοῦται ἡ ἱερὰ φάλαγξ τῶν ἀθλητῶν τῆς ἑνώσεως. Ὁ θάνατος, εἰς τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοῦ ὁποίου ὑποτάσσονται ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ὅσοι ποτὲ δὲν ἔστερξαν νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν οὐδεμιᾶς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, ὑπέταξε καὶ τὸν γενναῖον πατέρα σας, καθὼς νικᾷ τοὺς κραταιοτέρους βράχους, καθὼς ἐκριζόνει τὰς δρῦς καὶ τὰς πλατάνους. Ἀλλ' ἐνῷ ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ ὑλικοῦ κόσμου δὲν ἀπομένει παρὰ κονιορτὸς καὶ σῆψις καὶ σποδὸς, ἐκ τοῦ θανάτου τῶν ὑπὲρ Πατρίδος ἀγωνισθέντων, τῶν ὑπὲρ τοῦ θριάμβου μιᾶς ἱερᾶς ἰδέας δαπανησάντων ὅλον τὸν βίον χωρὶς νὰ ὑπολογίσωσί ποτε, οὔτε κακουχίας, οὔτε διωγμοὺς, οὔτε τῶν ἀπίστων τὰς πικρὰς εἰρωνείας, οὔτε τῶν ἰσχυρῶν τὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν θρασύτητα, ἐκ τοῦ θανάτου ἐκείνων μένει τι ἀδιάφθορον, μένει ἡ νίκη τῆς ἀληθείας κατὰ τοῦ ψεύδους, κραταιοῦται ἡ πίστις τῶν ἀδυνάτων, ὁσάκις ἐπιτίθενται κατὰ τῶν δυνατῶν, πρὸς περιφρούρησιν τῶν δικαιωμάτων των, καὶ ῥιζοβολεῖ βαθύτερα εἰς τὰς καρδίας τῶν Λαῶν τὸ αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας.

Τοιαῦτά τινα διδάγματα ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους ὁ θάνατος τοῦ μακαρίτου Πατρός σας, τοῦ συναγωνιστοῦ καὶ φίλου μου.

Ὁ Θεὸς νἄχῃ τὴν πατρικὴν καὶ ἀκαταδάμαστον ψυχήν του.

Ὁ φίλος σας, ΑΡ. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ.

Σημ. Ἐκδότου. — Οἱ φυλακίσεις καὶ καταστροφὰς ὑποστάντες κατὰ τὴν ἐπάρατον ἐκείνην ἐποχὴν δὲν εἶναι ὀλίγοι. Εἰς πολλοὺς ὅμως τούτων, ἐπιδείξαντας καὶ θάῤῥος καὶ πατριωτισμὸν, προσγίνεται μεγίστη ἀδικία, παραδιδομένων ὅλως εἰς τὴν λήθην καὶ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἔργων των. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἀναπληρώσωμεν ἐν τῷ προσεχῶς ἐκδοθησομένῳ φυλλαδίῳ.

Τοιαῦτα τὰ παθήματα καὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ Λιβαδᾶ, ἀνθ' ὧν ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ ἀπέδωκε τῷ Πλάστῃ καὶ τὴν ὑστάτην πνοήν! Τηλικαῦται αἱ συμφοραὶ μιᾶς οἰκογενείας, ἧς τὰ ἀναμφισβήτητα δικαιώματα ἐπιβουλεύονται ἄχρι σήμερον χάριν αἰσχρῶν συμφερόντων ἄνθρωποι, οἵτινες καίπερ ἐν ἀδικίαις γηράσαντες, τιμῶνται διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἄλλων. Ἡ κυβέρνησις ἥτις ἄχρι τοῦδε παρεγνώρισεν ἐναντίον παντὸς νόμου τὰ δικαιώματα ταῦτα, ἐλπίζομεν ὅτι, λαμβάνουσα ἔτι ἅπαξ καὶ μετὰ τῆς δεούσης σπουδαιότητος, τὴν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἱστορηθεῖσαν κατάστασιν τῆς καταστραφείσης οἰκογενείας θὰ φιλοτιμηθῇ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Κοινοβουλίου, ἵνα ἀνακουφισθῶσιν ἔν τινι μέτρῳ τὰ θήλεα θύματα ἀπηνοῦς διωγμοῦ ξένης Προστασίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οὐδεὶς ἤδη εὖ φρονῶν ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ σκληρὸς καὶ ἐπίβουλος ἐχθρὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις. Τὰ πράγματα λαλῶσι καὶ κωφοῖς. Ἀναγκαῖον οὐχ ἧττον ἵνα αἱ πράξεις τῆς δολιότητος καὶ πονηρίας της γίνονται ὅσον ἔνεστι γνωστότεραι.

Τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Λ. Βούλγαρη σύγγραμμα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν « Ἀποκαλυφθήτω ἡ Ἀλήθεια, » παρέχον πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῶν λαβόντων χώραν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἀνατολικῆς κρίσεως φέρει εἰς φῶς καὶ τὰς κά-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τωθι 'Αγγλικὰς ῥαδιουργίας ἀξίας πάσης προσοχῆς.

« Ὅτι ἡ 'Αγγλικὴ πολιτικὴ ἀπέφευγεν ὅπως ἡ τῆς Ἑπτανήσου ἕνωσις θεωρηθῇ Πανελλήνιος ἰδέα, δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων ἀξίων λόγου.

Ὅταν οἱ ἐκλεχθέντες πληρεξούσιοι Ἑπτανήσιοι ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐναγκαλισθῶσι τοὺς προσφιλεῖς ἀδελφούς των, ἀπαλλοτριούμενοι τῆς ξενοκρατίας, ἡ Κυβέρνησις τοῦ μακαρίτου Βούλγαρη συνεπείᾳ διακοινώσεως τῆς 'Αγγλικῆς Πρεσβείας καὶ Τουρκίας μετῆλθεν πᾶν μέτρον κωλύματος πρὸς πᾶσαν ἐπίδειξιν ὑποδοχῆς. Οἱ ὀπαδοὶ ὅμως τοῦ Συλλόγου τοῦ « ἱεροῦ ἀγῶνος » οἱ καλῶς καὶ τότε διαγνώσαντες τὰ σχέδια τῶν Πρεσβευτῶν καὶ τὴν ἐπιμονὴν τῆς Κυβερνήσεως, μὴ ἀνεχόμενοι νὰ περισταλῶσιν ἐν τῷ φόβῳ, ὅστις ἐξεδήλου καὶ τὴν κατάπτωσιν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας· ἄλλως θεωροῦντες τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου ἓν τῶν πρώτων καὶ μεγάλων συμβεβηκότων, ἐβουλήθησαν καὶ παρὰ τὴν Κυβερνητικὴν θέλησιν νὰ προπαρασκευάσωσι μεγαλοπρεπῆ τελετὴν ὑποδοχῆς, ἐπαξίας τοῦ τε Ἑλληνικοῦ πόθου καὶ τοῦ ἀκραιφνοῦς πατριωτισμοῦ τῶν ἀδελφῶν Ἑπτανησίων. Τῆς προπαρασκευῆς ταύτης περιελθούσης εἰς γνῶσιν τῆς Κυβερνήσεως ἐξητήσατο αὐτὴ διὰ τοῦ τότε διευθυντοῦ τῆς 'Αστυνομίας κ. Μαυρομάτη νὰ τὴν ματαιώσῃ· ἀλλὰ μὴ δυνηθεῖσα διότι ἔβλεπε τὸν λαὸν εἰς ἀντίστασιν παρασκευαζόμενον, κατέφυγε εἰς ἕτερον σόφισμα, διατάττουσα τὰ πολεμικὰ ἀτμόπλοια τὰ κομίζοντα τοὺς πληρεξουσίους νὰ καταπλεύσωσι νύκτωρ ἐν Πειραιεῖ. Τούτου δὲ γνωσθέντος, λέμβοι μετὰ φυλάκων τοποθετηθεῖσαι καταλλήλως νυχθόλην τῆς 16 'Ιουλίου 1864 ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς ἀνέμενον τὴν ὥραν τῆς προσελεύσεως τούτων· ἅμα δὲ τῇ προσορμίσει των ἐνεχειρίσθη εἰς τὸν κ. Λομβάρδον, μέλος καὶ τοῦ Συλλόγου ὄντα, ἐπιστολή μου, ἐν ᾗ λεπτομερῶς ἀνέφερον τὰς σκέψεις τῆς Κυβερνήσεως καὶ διὰ ταύτης συγχρόνως ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ ὥστε νὰ πείσῃ ἅπαντας τοὺς πληρεξουσίους νὰ μὴ ἀποβῶσι εἰς τὴν ξηρὰν πρὸ τῆς 'Ανατολῆς τοῦ ἡλίου, τοὔθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο. Περὶ δὲ τὴν ὥραν ὀγδόην καὶ ἡμίσειαν τῆς πρωΐας τῆς 17 'Ιουλίου ἐξῆλθον ἅπαντες ἐν σώματι οἱ πληρεξούσιοι ἐν τῇ μεγάλῃ ἀποβάθρᾳ ὅπου ἦτο ἀνηρτημένη καὶ ἡ ἁψὶς τῆς ἑνώσεως· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα βλέπουσα ἡ Κυβέρνησις τὴν ἀποτυχίαν, ἐξαναγκασθεῖσα δ' ἔτι μᾶλλον καὶ ὑπὸ δευτέρας διακοινώσεως τοῦ Ἄγγλου Πρεσβευτοῦ (διότι ἔπρεπε ἡ Ἑλλὰς νὰ μένῃ οὐδετέρα καὶ μετὰ ψυχροῦ ὄμματος ν' ἐμβλέπῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν) διατάσσει καὶ πάλιν διὰ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας ὅπως παντὶ σθένει παρεμποδίσῃ ἂν οὐχὶ ὅλας, τὰς συνοδευούσας τοὐλάχιστον τὴν τελετὴν σημαίας, ἀντιπροσωπευούσας τὴν Κρήτην, Ἤπειρον, Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν καὶ Θράκην καὶ λοιπὰς Ἑλληνικὰς νήσους, κανονικῶς ἅπαντα διαρρυθμισθέντα. 'Ενταῦθα καὶ πάλιν ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ κατισχύσας τῆς Κυβερνητικῆς ἐπιμονῆς, ἡ τελετὴ γηθοσύνως ἐπανηγυρίσθη.

Τὸ πρόγραμμα τῆς τελετῆς ἐκείνης ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐμοῦ ὡς τελετάρχου, προσενεγκόντως μετὰ τῆς προσφωνήσεως « χαῖρε θύγατερ Ἑπτάνησος ὁ πρόδρομος τῆς Πανελληνίου ἑνώσεως κτλ. καὶ τὸν στέφανον εἰς τὸν πρεσβύτερον τῶν πληρεξουσίων Κύριον Τυπάλδον, καταχωρίζω παρακατιὼν ὧδε....

Ἅμα τῆς Ἑπτανήσου περιελθούσης εἰς τὴν 'Αγγλικὴν προστασίαν, ἡ 'Αγγλικὴ Κυβέρνησις προνοοῦσα τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἠμέλησε νὰ λάβῃ ἅπαντα τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου της, διορίσασα δὲ μέγαν ἁρμοστὴν τὸν Θωμᾶν Μέτλαν ἐπέταξεν αὐτῷ ὡς ἄλλος κέρβερος νὰ ἐπαγρυπνῇ ἀκαμάτως οὐ μόνον ἐπὶ πάσης ἐπιδείξεως ἢ ἐκδηλώσεως φιλελευθέρων αἰσθημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάσης πνευματικῆς ἐννοίας, δυναμένης ὅπως δήποτε νὰ θορυβήσῃ τὴν γειτνιάζουσαν Τουρκίαν. Πόσας δὲ κακώσεις καὶ φυλακίσεις, ἢ πόσους διωγμοὺς καὶ ἐπονειδίστους θανάτους δὲν ὑπέστησαν οἱ φιλελεύθεροι ἑπτανήσιοι καὶ ἁρματωλοὶ τοῦ 21, διοικοῦντος τοῦ Μέτλαν ἀπὸ τοῦ 1816 μέχρι τοῦ 1824; Πόσα ὡσαύτως γυναικόπαιδα Ἑλλήνων φεύγοντα τὴν μάχαιραν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀναζητοῦντα ἐκεῖσε ἄσυλον δὲν ἀπεπέμφθησαν ὑπὸ τῆς ἐκεῖ ἀρχῆς, ἢ καὶ δὲν κατεπροδόθησαν, αἰχμαλωτισθέντα κατόπιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ πάμπολα σφαγέντα; Ἡ ἱστορία τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως λεπτομερῶς περιγράφει ταῦτα....»

Ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἐδαψίλευσε περιφανεῖς ἀποδείξεις τοῦ ἐπιτεινομένου μισελληνισμοῦ της. Πῶς δὲ ἄλλως δυνάμεθα νὰ χαιρετίσωμεν αὐτὴν ἢ διὰ τοῦ ἑπομένου ποιηματίου τοῦ ἐξόχου τῆς Ἰταλίας ποιητοῦ Μόντη;

Monti tomo IV pagina 337.

Sonetto VI.

Luce ti nieghi il sole, erba la terra,
Malvagia, che dall' alga e dallo scoglio
Pel sentier de' ladron salisti al soglio,
E col arme di Giuda esci alla guerra.
Fucina di delitti in cui si serra
Tutto della Grecia il danno ed il cordoglio,
Stagion verrà, che abbasserai l' orgoglio,
Se pur stanco al fin Dio non ti sotterra.
La man che tempra delle Gallie il fato
Scomporrà le tue treccie, e fia che chiuda
Quel tuo di sangue umano empio mercato.
Pace avrà il mondo; e tu briaca e cruda
Dei mar tiranna all' amo abbandonato
Farai ritorno pescatrice ignuda.

Ἐν ἑπομένῳ φυλλαδίῳ θέλομεν δημοσιεύσῃ τὰ εἰς τὴν Βουλὴν ὑποβληθέντα νομοσχέδια τοῦ Γ'. Λιβαδᾶ περὶ τοῦ Ἀγροτικοῦ ζητήματος καὶ ἄλλων ἀφορώντων τὴν βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Θὰ δημοσιεύσωμεν προσέτι καὶ τὰ τῶν ἐξοριῶν καὶ φυλακίσεων τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετὰ τῆς πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν ἐντόνου διαμαρτυρήσεως τοῦ Θρασυβούλου Λιβαδᾶ ἀπὸ 10 Ἰουνίου 1853.

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ 1927

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ